

Ing. Linda Pončáková

Aktivity Záhradného centra Lány Ovčiarsko

Nakoľko sa nachádzame na vidieku, snažíme sa o aktivity tradičné alebo také, na ktoré sa pomaly zabúda.

**Toto sú aktivity,
ktoré robíme,
ktoré nás tešia.**

Veľkonočné tvorivé dielne v centre

Na Veľkú noc robíme tvorivé dielne – zavoláme šikovných ľudí z okolia, ktorí nám ukážu, aké majú čarovné ruky. Už sa u nás plietli košíčky a dekorácie z novín, drôtovanie, prezentovalo sa neuveriteľné pletenie a háčkovanie, dekorácie servítkovou technikou atď.

Prázdniny v záhrade – záhradné centrum sa na jeden letný deň premení na „detské ihrisko“, kde sa deti hrajú – skáču gumu, hopsajú škôlku, hádžu kamienky do vedra s vodou. Na vzrastlých stromoch visia búdky a deti sa dozvedia čo to o vtáčikoch. Medzi ružami nájdú Ruženku a tá im ukáže rôzne druhy ruží – ich rôzne formy, farby i vône. V trvalkovom oddelení sú skryté víly – šalviová, medovková, ľaliová... Deti sa na tejto akcii naučia o rastlinách a tiež im ukážeme, že najlepšie hry sú vonku, v záhrade.

Počas sezóny sme radi, keď k nám príde na exkurziu škola alebo škôlka. V závislosti na veku deťom ukážeme čím sa zaoberáme,

porozprávame o bylinkách, stromoch, kvetoch, ako sa tvorí záhrada, aké náradie a stroje používame. Prečo sú dážďovky dobré ... Ako polievame... Ukážeme im hniezda a vtáčiky a porozprávame sa o ich ochrane. Veľmi nás poteší, keď nám deti pod vedením pani riaditeľky pošlú nakreslené obrázky z návštevy u nás. Z týchto obrázkov urobíme výstavu.

Spolupracujeme s miestnou základnou školou ZŠ s MŠ Hôrky, kde počas akcie Andersenova noc, kedy deti strávia celú noc v škole, pracujeme s deťmi na aktivitách – tento rok sme spoločne aranžovali jarný veniec na dvere a dekoráciu so živých kvetov. Deti aktívne pomáhali. V materských školách Bitarová a MŠ Hôrky sa tiež zúčastňujeme na tvorivých dielnach – jesenné, jarné aj vianočné.

MIKULÁŠ – každý rok k nám príde svätý Mikuláš, ktorý je priateľský a deti mu rady zaspiavajú alebo zarecitujú. Každé dieťa dostane balíček, v ktorom sú jabĺčka, domáce medovníčky, medvedie labky a linecké koláčiky. Balíček zdobí ročne vyrobená ozdoba. Tento rok z orechových škrupiniek. Keďže sa všetko deje

Sadenie cibulovín s deťmi

pod holým nebom a v tomto čase býva večer aj zima, deti sa môžu zohriať teplým detským jablkovo-škoricovým punčom.

V materskej škole v ZŠ s MŠ Hôrky sme nápomocní pri realizácii environmentálnych projektov.

Mikulášova návšteva

Ing. Karol Herian, CSc., Žilina

Oslava vidieckeho života – „Na salaši pri guláší“

Život na vidieku má svoje osobitné čaro, ktoré si už aj široká verejnosť začína stále viac všímať a zaujímať sa o to. Často sa presviedčame o tom, že ľudia na vidieku žijú akosi spoločenskejšie ako ľudia v meste a často krát aj kultúrnejšie. Dôkazom toho je celá rada vidieckych slávností, kde sa prezentujú vidiecke divadelné súbory, spevokoly, ľudová hudba, tradičné ľudové remeslá a v poslednom čase aj Ovčiarška kultúra. Ľudia akoby už boli presýtení technickými vymoženosťami súčasného sveta a radi sa vracajú ku svojim koreňom práve na vidieku.

Na Slovensku sme však mali bohaté tradície najmä v ovčiarstve a v spracovaní ovčích produktov. Všetci starší ľudia si ešte pamätajú, že ovčí syr, ovčia vlna a baranina, boli veci, s ktorými sme sa často stretávali a sme si ich vážili. Je to preto, že dlhé stáročia naši predkovia žili práve z chovu a hospodárskych zvierat a najmä oviec. V posledných rokoch práve naši ovčiari dávajú o sebe vedieť nielen svojimi vynikajúcimi výrobkami z ovčieho mlieka, ale takmer v každom regióne sa usporiadávajú rôzne ovčiarske slávnosti, kde chodia tisíce ľudí. Sú to najmä „Ovenálie“, „Bačova cesta“, „Ovčiarška nedela“, „Ovčiarške pastorálie“, „Na salaši pri guláší“, „Salaš v meste“, „Ovčia hrudka“, „Klenovecká rontovka“, „Súťaže vo varení bryndzových halušiek“, atď.

Jednou z týchto krásnych osláv je i aktivita Olgy Apoleníkovej na Salaši v Pružine, ktorá každoročne organizuje viaceré ovčiarske slávnosti. Začiatkom septembra t.r. to bola už tradičná akcia „Na salaši pri guláší“. Napriek nepriaznivému počasiu a dažďu tam prišli ľudia nielen z blízkeho okolia, ale aj zo vzdialených miest. Prišli najmä preto, lebo všetci už vedeli, že sa im tam oplatí prísť, lebo tam je vždy dobrá zábava, poučenia a vynikajúce ovčie syry a baraní guláše. V tomto roku slávnosti zas začali sv. omšou a potom nasledovali vynikajúce detské a ľudové súbory s krásnymi piesňami a tancami. Pani Olga Apoleníková

tam so svojimi kolegyňami predviedla i ukážku výroby parených syrov, celú radu zaujímavých súťaží v jedení ovčieho syra, v jedení bryndze a v pití žinčice. Okrem toho boli tam i viaceré súťaže na pobavenie prítomných ako napr. súťaž mužov v šľahaní vaječných bielkov, súťaž žien v cmúľaní lízatiek a pod. Okrem toho spravila i súťaž detí v básnickej tvorbe na tému – salaš, ovečky, ovčí syr. Poobedňajší program obohatila i o miestne divadelné predstavenie „Ženský zákon“. Popri tom sa pri salaši varil dobrý baraní guláš, predávali sa vynikajúce bryndzové halušky, ich miestna špecialita – bryndzové palacinky a celý široký sortiment ovčích mliečnych výrobkov. Veľmi zaujímavé boli ukážky tradičných remesiel kováčska i košíkárstva dielňa, pečenie baraniny v konve na mongolský spôsob, ukážky ovečiek s jahniatkami a pod. Dobrá zábava a i s neskorším tancom pre mládež trvala potom dlho do noci.

Zorganizovať takéto podujatie nie je také jednoduché, dá to veľa námahy a sú s tým spojené i veľké náklady a veľa organizačnej práce. V prvom rade však musí tam byť chuť niečo urobiť, radosť z vykonanej práce a obrovský kus srdca. Toto všetko na Salaši v Pružine majú a bohato rozdávali. Za takéto podujatia preto patrí aj im obrovské poďakovanie a uznanie pani Olgy Apoleníkovej a jej kolektívu spolupracovníkov na Salaši v Pružine nielen od prítomných návštevníkov, ale aj od celej našej spoločnosti.

Rozvoj vidieka a aj nášho ovčiarstva pomôžeme zabezpečiť práve takouto účinnou propagandou aká sa robí na Salaši v Pružine a takýmito slávnosťami nielen tam, ale po celom Slovensku. Všetci Slováci majú krásnu prírodu, krásne ľudové tradície a mali by sme si to častejšie pripomínať a ďalej ich rozvíjať. Všetci máme tu ešte veľké rezervy vo využití

lúk a pasienkov, rezervy v chove hospodárskych zvierat, rezervy v spotrebe našich zdravých potravín, atď.

Pritom máme tisíce mladých ľudí a nezamestnaných, ktorých by sme mali viac prilákať na prácu v poľnohospodárstve a potravinárstve, lebo práve tam je naša najväčšia istota pre budúcnosť.

Ing. Karol Herian, CSc., Žilina

Oživa sláva „Klenoveckého syra“

Začiatkom nového roka a to 14. I. 2015 Európska komisia zapísala do Registra chránených označení pôvodu (CHZO) náš tradičný, už takmer zabudnutý syr zo stredného Slovenska vyrobený z ovčieho, ale i kravského mlieka a to Klenovecký syrec. Po namáhanom schvaľovaní konaní, ktoré spolu trvalo takmer 4 roky Slovensko sa môže zas pochváliť vo svete tradičných pôvodných výrobkov. Všetci Slováci majú krásnu prírodu, krásne ľudové tradície a mali by sme si to častejšie pripomínať a ďalej ich rozvíjať. Všetci máme tu ešte veľké rezervy vo využití

Celý proces schvaľovania inicioval a podporoval Cech bryndziarov pod vedením jeho predsedu Ing. Jána Keresteša a legislatívu vypracoval a obhajoval s príslušnými orgánmi (Patentový úrad, Ministerstvo pôdohospodárstva, ako aj s Európskou komisiou) vtedajší sekretár Cechu bryndziarov Ing. Karol Herian, CSc. Získanie tejto registrácie v rámci EÚ ako je označenia Chránenej zemepisnej oblasti nie je jednoduchý proces a vyžaduje si popri vypracovaní opisu, zloženia a vlastností výrobku ešte veľa podkladov, ako napr. vymedzenie pôvodu, špecifickosť výrobku, pôvodné technológie, literárnu rešerš a podklady z histórie, zdôvodňovanie vzájomných súvislostí, atď.

Samotný Klenovecký syrec je vlastne polotvrdý zrejúci syr v tvare malého bochníka, alebo i hranolka, ktorý je na povrchu naparovaný. Sušina syra je minimálne 50 % a obsah tuku v sušine minimálne 48 %. Jeho doba zrenia je 2 až 6 mesiacov. Klenovecký syrec

Syrárske výrobky na Klenoveckej rontovke

môže obsahovať vyšší obsah soli. Jeho povrch je uzavretý a má osobitnú mozaiku – je to do syra vtláčený kruh s priemerom 4 – 6 cm, v ktorom je kríž, alebo štvorlístok a z toho vy-

Klenovecký syrec a vzory ornamentiky, ktoré sa vtlačajú do syra

chádzajúce lúče slnka. Klenovecký syrec môže mať na povrchu jemnú kôru, alebo môže byť aj zafarbený, alebo inak ošetrovaný. Jeho konzistencia je pevnejšia, mierne lomivá, v ústach sa však lahodne rozplýva a na reze môžu byť aj malé dutinky. Jeho chuť je veľmi príjemná, kyslomliečna, zároveň syrárska a pritom špeciálna v závislosti od druhu mlieka, od spôsobu ošetrovania a doby zrenia.

Klenovecký syrec je syr, ktorého výnimočnosť a kvalita je určená najmä kvalitou surového ovčieho a kravského mlieka a prirodzenou mikroflórou danej vymedzenej oblasti, ktorá je aj v okolí Klenovca, ale aj šikovnosťou samotných skúsených výrobcov. Zvlášť v tomto okolí je veľa pôvodných neznečistených lúk a pasienkov vhodných pre výživu oviec a kráv. Mlieko z uvedených podhorských oblastí má preto vynikajúce sýriace i prekysávacie schopnosti a vytvára dobré predpoklady pre výnimočne kvalitný syr.

Klenovecký syrec má bohatú históriu na území Slovenska. Všetky už v stredoveku sa na našom území chovali najmä ovce a tieto produkovali mlieko, ktoré sa nedalo v domácich pomeroch spotrebovať, ale vyrábalo sa hrudko-

vý syr, ktorý sa po rozdrvení nasolil natlačil do sudov a predával sa ako Bryndza. (V tom čase sa všetky syry nazývali Bryndza.) Klenovecký syrec sa však podstatne odlišoval od pôvodnej bryndze najmä tým, že to bol už samostatne zrejúci syr na povrchu naparovaný s bohatou mikroflórou. Klenovecké syry boli už dobre vyzreté a chutovo veľmi príťažlivé.

O výrobe Klenoveckého syra je viacero záznamov v Hontianskom a Gemerskom múzeu, v kronikách obce Klenovec ako aj v širšej odbornej literatúre. Už v r. 1924 Prof. Dr. Otakar Laxa (vynikajúci mliekarenský odborník) uvádza vo svojej publikácii „Sýraštví“: „V okolí slovenského mesta Klenovec sa vyrábalo pred rokmi guľovitý syr z ovčieho mlieka, ktorého kvalita bola veľmi chválená a v rokoch šesťdesiatych v 18. storočí sa vyvážalo aj do Nemecka.“ Taktiež R. Kubányi vo svojej publikácii podrobne opisuje vtedajší postup výroby Klenoveckého ovčieho syra: „Podojené ovčie mlieko sa cedí do gelety, pridá sa syridlo, a keď mlieko stuhlo, podloží sa polienkom nádoba. Bača syreninu ručne stlačuje 10 – 15 min. a po vytlačení srvátky z celého kusu. Tak získava guľu syreniny, ktorú

vyberie zo srvátky, ihlou prebodáva a ručne stiskuje. Medzitým pripraví do odlievaku horúcu vodu, syr sa v nej prihríeva, parí a znova stlačuje na veľkej vareche za stáleho prepichovania. Keď je srvátka vytlačená, čo trvá 2,5 hodiny, vtisknú sa drevené formy s ozdobou na protiľahlé strany povrchu a syr sa solí v roztoku 24 hodín. Potom sa zabalí do plachetky a dá na policu, kde sa denne obracia aspoň 16 – 20 dní.“

Na zlepšenie technológie výroby Klenoveckého syra sa postupne urobilo viacero variant a keď bolo málo ovčieho mlieka, alebo v zime, tak sa tento syr robil i z kravského mlieka. Taktiež sa robili i viaceré technologické a technické zlepšenia, napr. už v r. 1866 na zlepšenie výroby používali tzv. anglické lisy. Taktiež pôvodný syr sa začal neskôr i údiť alebo posypávať dreveným popolom, prípadne farbiť na zeleno „zelenou plístou“.

O Klenoveckom syrci, ako o našom tradičnom a uznávanom syre písal vo svojom príspevku o histórii syrov na Slovensku aj vedúci technolog Generálneho riaditeľstva Mliekarenského priemyslu pán Michal Sloboda v r. 1984 (Mliekarstvo č. 2, VUM Žilina). Vynikajúci prehľad o histórii výroby Klenoveckých syroch napísal aj Milan Petraš zo Západoslovenského múzea v Trnave v r. 1993. Ten popisuje aj rozdiely medzi ovčím oštiepkom a Klenoveckým syrom. Klenovecký syrec podľa jeho popisu je podstatne väčší, dlhšie zreje a má iný tvar i povrchu syra.

Za Rakúsko – Uhorska sal Klenovecký syrec exportoval do Viedne, Budapešti, ale i do Bavorska. Po vzniku prvej ČSR v r. 1918 sa zásobovanie zúžilo len na okolité mestá. O tradičnú výrobu tohto syra v podmienkach mliekarenského priemyslu sa v osemdesiatych rokoch minulého storočia pokúsil aj podnikový technolog SSM Ing. Ján Prochádzka. Neskôr v Klenovci p. Ing. Koncoš aj vybudoval malú mliekareň na výrobu Klenoveckého syra, no tá v rokoch „divokej“ privatizácie nevydržala dlho. Klenovecký syrec sa však robil spontánne na okolitých salašoch v malom množstve a postupne sa už ani tak nenazýval a jeho výroba sa nahradzovala s výrobou oštiepkov a bryndze.

Klenovecký syrec so svojou tradičnou ornamentikou

Významným podnetom na oživenie tejto výroby dal Ing. Keresteš, keď pred 4 rokmi podnikol v rámci tradičných slávností v Klenovci na Klenoveckej rontovke i Súťaže o najlepšie Klenovecký syrec. Víťazov súťaže aj bohato odmenil a povzbudil. Odvtedy v okolí mesta Klenovec a nielen tam, už sa viacerí záujemcovia začali zaujímať o možnostiach obnovenia výroby aspoň v trochu väčšom merítke a obnoviť tak zašlú slávu svojich predkov. Sme veľmi radi, že sa tradície výroby Klenoveckého syra oživujú a že už sa robia reálne plány na rozšírenie tejto výroby.

Sme presvedčení, že zápis nášho tradičného syra Klenovecký syrec do registra Chránených zemepisných označení významnou mierou pomôže oživiť naše dávne syrárske tradície nielen v okolí Klenovca, ale i na celom Slovensku. Výroba tohto tradičného syra určite prispeje aj k pozitívnej propagácii Slovenska, k rozvoju vidieka v tejto Gemersko – malohontskej oblasti a prispeje aj v rozvoji našich syrárskych tradícií a agroturistiky. Okrem toho práve takéto dobré a osvedčené vyzreté syrárske výrobky významnou mierou prispievajú k spetseniu sortimentu mliečnych výrobkov a zdravej výžive.

Námety na finalizáciu mlieka a výrobu syrov v podmienkach malovýroby

Hlavným účelom tohto námetu na výrobu syrov je poukázať na potrebné požiadavky pri výrobe najznámejších druhov syrov a tiež poukázať na hlavné zásady pri výrobe syrov a možnosti ovplyvňovania vlastností syrov – ich sušiny a konzistencie. Potrebné je pri tom vedieť si aj poradiť s kvalitou a vedieť odstraňovať prípadné chyby.

Školenie „Možnosti výroby syrov v domácych podmienkach“ v Krupine

Uvedené podklady slúžia iba ako návod na zorientovanie sa pri spracovaní kravského, ovčieho i kozieho mlieka v malovýrobných podmienkach. Nie je tu uvedená potrebná legislatíva a ani podrobná technológia výroby.

Princípy výroby prírodných syrov

Samotný princíp výroby prírodných syrov spočíva vo vyzrážaní mliečnej bielkoviny z mlieka – prevažne kazeínu. Toto vyzrážanie sa môže urobiť samotným prekysávaním a tak vznikajú tzv. kyslé syry, alebo enzymatickým zrážaním mlieka a tak vznikajú tzv. sladké syry.

Okyslením mlieka, či už prekysávaním pomocou kyslomliečnych baktérií, alebo prídavkom potravinárskej kyseliny, vzniká pri určitej kyslosti a teplote mlieka samotná mliečna zrazenina. Táto po spracovaní a oddelení vzniklej srvátky pri pH 4,6 je základom výroby tzv. kyslých syrov, ako sú najmä tvarohy a všetky tvarohové výrobky.

Prevažná časť syrov sa robí tzv. sladkým, alebo enzymatickým zrážaním mlieka, prípadne v kombinácii s kyslým zrážaním. Ako enzým na zrážanie sa používa buď samotný enzým chymozín, ktorý sa získava zo žalúdka cicajúcich teliat, alebo v súčasnosti už prevažne mikrobiálnymi syridlami, ktoré majú identické vlastnosti ako prírodné enzýmy. Pôsobením tohto zrážacieho enzýmu na mlieko dochádza k jeho vyzrážaniu vo forme pevnej kompaktnej hmoty. Potom už podľa rôznej technológie spracovania, (veľkosti syrového zrna, teploty, druhu syrárskeho mliečnych kultúr, spôsob tvarovania, lisovania a zrenia), vzniká celá škála tzv. sladkých syrov.

Postup výroby kyslých syrov

Kyslé syry, sú prevažne tvarohy a syry vyrábané z tvarohu (napr. tvarôžky, kazeín a pod.). Podstata výroby spočíva v nasledovných technologických postupoch:

- príjem a kvalitatívne odskúšanie mlieka na mliekarenskom závode
- pasterizácia mlieka
- odstredenie tuku podľa požadovaných hodnôt v syre
- úprava teploty mlieka na teplotu zrážania

- prídavok čistých mliekarenských kultúr
- zrážanie mlieka (spravidla až 18 – 22 hod.)
- krájanie syreniny na hranolky a ich vytužovanie (prípadne mierne ohrievanie)
- oddelenie srvátky cedením, alebo odstredením, kontrola kvality, resp. úprava hodnôt sušiny
- balenie na spotrebiteľské účely, alebo na ďalšie spracovanie.

Postup výroby sladkých syrov

Sladké, alebo enzymatickým zrážaním vyrobené syry majú podstatnú časť technológie spoločnú, ale v jednotlivých technologických úkonoch sa odlišujú, čím vzniká široká paleta druhov syrov s rôznym zložením, dobou zretia, s rôznym povrchom, konzistenciou a pod.

Hlavné technologické postupy výroby sladkých syrov sú nasledovné:

- kvalitatívny výber a príjem mlieka na mliekareň, kontrola kvality
- pasterizácia mlieka, úprava obsahu tuku odstredovaním
- príprava mlieka na syrárskej vani – teplota, prídavok vápenatých solí a čistých kultúr
- enzymatické zrážanie mlieka syridlom
- spracovanie syreniny – krájanie, miešanie, vytužovanie, úprava kyslosti vodou
- odpustenie srvátky, formovanie syreniny do foriem, odkvapkávanie, lisovanie
- prekysávanie syra, otáčanie, vyberanie z foriem
- solenie syrov v soľnom kúpeli, alebo na sucho
- zretie syrov v zrecích pivniciach, ošetrovanie povrchu, resp. ich balenie do zrecích fólií
- kontrola kvality, spotrebiteľské balenie syrov, expedícia.

Druh vyrobeného syra závisí od každého uvedeného technologického úkonu pri výrobe. Podstatný je vplyv kvality mlieka, jeho spôsob ošetrovania, spôsob spracovania syrového zrna, jeho veľkosť, vytužovanie, prekysávanie, prihratie, formovanie, lisovanie a tiež spôsob zrenia.

Spotreby mliek na výrobu syrov

Spotreba kravského mlieka na 1 kg syra	
čerstvé syry a tvaroh	4 – 5 l mlieka
mäkké syry	8 – 9 l mlieka
polotvrdé syry	10 – 11 l mlieka
tvrdé syry	11 – 13 l mlieka
Spotreba ovčieho mlieka na 1 kg syra	
čerstvý hrudkový syr	4 – 6 l mlieka
Spotreba ovčieho mlieka na 1 kg syra	
čerstvý hrudkový syr	8 – 10 l mlieka

Triedenie syrov podľa viacerých kritérií

Prírodné syry možno deliť podľa mnohých kategórií, z ktorých každá má svoj osobitný význam i keď nie je vyznačená pre spotrebiteľa, ale z hľadiska technológie i kvality syrov má svoje veľké opodstatnenie. Medzi najčastejšie bežne používané kategórie syrov sú podľa tvrdosti, podľa obsahu tuku v sušine a podľa vlastnej technológie výroby.

Podľa tvrdosti syrov (obsah vody v beztukovej hmote syra – v.b.s.)

- veľmi tvrdý do 51 % v.b.s.
- tvrdý od 49 – 56 % v.b.s.
- polotvrdý od 54 – 63 % v.b.s.
- polomäkký od 61 – 69 % v.b.s.
- mäkký od 67 – 87 % v.b.s.

Podľa obsahu tuku v sušine (t.v.s.)

- vysoko tučný minimálne 60 % t.v.s.
- plnotučný od 45 – 60 % t.v.s.
- polotučný od 25 – 45 % t.v.s.
- nízko tučný od 10 – 25 % t.v.s.
- beztučný menej ako 10 % t.v.s.

Podľa technológie výroby

- a) sladké syry
  - z vysokodohrievanej syreniny (s kôrou, bez kôry)
  - z nízko dohrievanej syreniny (s kôrou, bez kôry)
  - parené syry (čerstvé, zrejúce, údené)

- plesňové syry (na povrchu, vo vnútri syra)
  - syry s mazom na povrchu
  - čerstvé syry
- b) kyslé syry
- zrejúce
  - čerstvé
- c) srvátkové syry

Vplyvy na kvalitu a konzistenciu syrov

Konzistencia syrov je popri správnej chuti a voni jedným z najdôležitejších senzorických ukazovateľov kvality syrov. Je všeobecne známe, že každý druh syra má mať i svoju typickú konzistenciu, ktorá spravidla úzko súvisí s obsahom sušiny syra, stupňom zrenia a tiež obsahom vápnika v syre.

Hlavné vplyvy na konzistenciu syrov:

- sušina syrov (tvrdosť)
    - obsah bielkovín (kazeinu) v mlieku ↑
    - výška pasterizačného záhrevu ↓
    - druh syridla – chymozín ↑
    - Fromáza ↓↑
    - pepsín ↓
  - rýchlosť syrenia ↑↓
  - rýchlosť prekysávania ↑
  - teplota dohrievania ↑
  - čas miešania ↑
  - prídavok vody ↑
  - veľkosť zrna ↑↓
  - lisovanie (čas a tlak) ↑
  - rýchlosť prekysávania pod lisom ↑
  - obsah soli ↑
  - zrenie – sušenie ↑
- obsah vápnika v syre (elastičnosť syrov)
    - čím je vyšší obsah viazaného vápnika v syre – syr sa stáva elastickejší
    - čím je viac rozpustného vápnika – syr je plastickejší
    - čím je obsah vápnika nižší, syr je viac tvarohovitý, krehký, resp. praská
    - pri prídavku 0,15 % chloridu vápenatého do mlieka pri 90°C sa dosiahne zvýšená výťažnosť bielkovín až o 18 % (to už nie je klasický syr, ale vyzrážaná mliečna bielkovina).

Na nábeh štartovacích kultúr môže vplývať viacero faktorov:

- zloženie syrárskeho mlieka (chemicko-fyzikálne a mikrobiálne zloženie, prítomnosť inhibičných látok),
- teplota mlieka pri prídavku kultúr,
- výskyt bakteriofágov,
- kontaminácia mlieka,
- druh kultúr (tekuté, lyofilizované, mrazené)
- technológia výroby (prídavok vody do syroviny, teplota dohrievania, teplota lisovania, solenie)

Sol'né kúpele – požiadavky:

- obsah soli: 17 - 20 %
- teplota: 16 - 18 °C
- oSH: 15 - 18
- pH: 5,00 - 5,30
- vápnik: 0,20 %

Odporúčenia pri solení syrov:

- doba solenia u polotvrdých syrov - hmotnosť 2 - 3 kg 40 - 45 hodín
- teplota solného kúpeľa - ak je vyššia ako 15 °C, môže sa vytvoriť „biely okraj“ pod povrchom, ktorý už neprepúšťa soľ do vnútra syra,
- pri nižšej koncentrácii soli v solnom kúpeli sa zníži únik vody zo syra a tiež aj prienik soli do syra
- zníženie pH hodnoty syra zníži príjem soli do syra
- pri nižšom obsahu vápnika v syre pomalšie preniká soľ do syra
- ideálny pomer pre syr: solný kúpeľ je 3 - 4 litre solného roztoku na kg syra.

Doba zrenia syrov (vápnik sa stáva viac rozpustný)

- teplota zrenia – urýchľuje zrenie
- prítomnosť kultúr s proteolytickým účinkom urýchľuje zrenie.

Pri zrení sa na proteolytických zmenách

bielkovín v syroch môžu zúčastňovať viaceré proteolytické enzýmy, ktoré môžu pochádzať, napr.:

- z mlieka – psychrotrofné a psychrofilné baktérie z rodov – Pseudomonas, Proteus, Bacillus

Karol Herian vedie školenie o výrobe syrov v domácych podmienkach.

- syridla – chymozín, pepsín – zúčastňujú sa na tvorbe peptonov a peptidov; vzniknuté zložky môžu stimulovať ďalšiu bakteriálnu fermentáciu
- štartovacie kultúry – produkujú hlavne proteínázy a peptidázy
- syrárske kultúry – široký rozsah proteolytických a lipolytických zmien

Technologické možnosti ovplyvnenia kvality

Na kvalitu syrov, najmä na jeho konzistenciu a čiastočne aj chuťové vlastnosti vplýva výška jeho sušiny, od ktorej závisia mnohé aj chuťové vlastnosti, ďalej tvorba ôk a napokon aj spôsob a dĺžka zrenia.

a) Sušinu syrov – zvýši:

- šetrná, nízka pasterizácia

- prídavok rozpustných vápenatých solí
- vyššia teplota syrenia
- obsah bielkovín v mlieku (3,0 - 3,4 %)
- rýchle prekysnutie z pH 6,4 na pH 5,4
- zmenšiť veľkosť syrového zrna
- dlhšie vymiešavanie zrna pri vyššej teplote
- dôkladnejšie lisovanie, príp. viacnásobné otáčanie syrov

b) Sušinu syrov – zníži:

- zvýšená pasterizácia mlieka
- zníženie obsahu vápenatých solí (prídavok vody)
- zníženie syriacej teploty
- zníženie dávky syridla i kultúr
- pomalé prekysávanie
- väčšie syrové zrnó
- nižšie teploty pri miešaní
- včasnšie solenie

Diskusia počas školenia v Krupine

Rámcové technologické postupy výroby niektorých syrov

Požadované zloženie surového kravského mlieka

obsah tuku	min. 3,6 g/100 g
množstvo beztukovej sušiny	min. 8,5 %
kyslosť	do 7,6 °SH, alebo 6,4 pH
cpz. surového kravského mlieka	do 100 000/ml
počet somatických buniek	do 400 000/ml
inhibičné látky	0

a.) ČERSTVÝ SMOTANOVÝ SYR – kyslosť pH 5,0 – 5,2, soľ 1,5 – 2,0 %, tvs. 50 %

- Pasterizácia mlieka pri 72 °C, 15 – 20 s
- Vychladenie na 32 °C
- Prídavok roztoku CaCl₂ – 10 g/100 l mlieka
- Prídavok smotanovej kultúry (zakysanka) – 2 – 3 %
- Prídavok roztoku syridla tak, aby začiatok syrenia nastal za 5 – 15 min

- Vytužovanie zrazeniny 15 – 20 min
- Krájanie na kocky 5 x 5 cm
- Vytužovanie syreniny 10 – 20 min
- Plnenie syreniny do foriem pri teplote 20 – 22 °C
- Odkvapkávanie srvátky 30 min
- Otáčanie syrov a prekysávanie po 1 hod 2 – 3 x, neskôr po 3 hod. a potom ráno pred solením, pri teplote 18 – 20 °C,
- Solenie syrov po vybratí z foriem – 22 Bé, teplota 10 °C, 10 – 20 min.
- Balenie syrov do pergamenového papiera, alebo do podlepenej fólie.
- Chladenie syrov a expedícia pri 10 °C

b.) PARENÉ A FIGURÁLNE SYRY – suš. 50 %, tvs 50 %, soľ 1,5 – 2,0 %

(učené i neučené)

- Postup výroby vychádza zo základnej suroviny – hrudkového syra ,
- Prekysávanie syra do ďalšieho dňa pri teplote 18 – 20 °C na dosiahnutie pH 5,2
- Vyskúšanie ťahavosti syrového cesta – syrenina sa musí dať v horúcej vode 70 – 80 °C ťahať na jemné nite,
- Ručné, alebo strojové ťahanie syrových nití, pričom hneď sa vkladajú do studeného slaného roztoku, kde sa schladia a vysolia. Dĺžka solenia je 2 – 4 min. (podľa hrúbky nití,
- Z napareného syrového cesta v teplom stave možno formovať a ťahať aj parenice, alebo robiť figurálne tvary. Syr oštiepok by mal mať vyššiu sušinu a mal by sa napariť iba na povrchu a vložiť do formy. Všetky syry sa solia v soľnom roztoku podľa veľkosti až do 1 dňa.
- Všetky parené syry sa môžu aj, ale nemusia, udiť v studenom dyme.
- Balenie syra do expedičných obaloch a chladenie na teplotu 10 – 12 °C a expedícia.

c.) POLOTVRDÝ, ZREJÚCI SYR - suš. min. 54 %, tvs 50 %, soľ 2,0 %

- Mlieko upravené na 32 °C, kyslosť mlieka max. 7,8 °SH, alebo 6,5 pH
- Pri zrení syra vyše 2 mesiacov pasterizácia nie je potrebná
- Úprava teploty na 32 °C, prídavok roztoku CaCl₂ 10 g/100 l,

- Prídavok Lbc. casei 0,2 % a smotanového zákysu (zakysanky 0,5 – 1,0 %
- Syrenie mlieka roztokom syridla tak, aby začiatok zrážania bol za 15 – 20 min,
- Vytužovanie zrazeniny 20 min
- Postupné a pomalé krájanie na veľkosť zrna do dosušenia zrna 3 – 4 mm
- Usadenie zrna a odpustenie srvátky 30 – 40 %
- Prídavok vlažnej pitnej vody (80 % z odpustenej srvátky) a zohrev na 38 – 42 °C
- Vymiešavanie a vytužovanie zrna – celková doba spracovania 100 – 120 min
- Predlisovanie vo formách alebo na vozíku pod srvátkou 20 min
- Lisovanie vo formách pod záťažou a prekysávanie do ďalšieho dňa pH min. 5,2
- Solenie syrov v soľných kúpeľoch (podľa veľkosti 1 – 2 dni)
- Zrenie syrov v zrecej pivnici na paletách pri teplote 12 – 15 °C, pravidelné otáčanie a ošetrovanie povrchu po dobu 2 mesiacov,
- Ďalšie možné manipulácie so syrmi počas zrenia – ťudenie syrov, farbenie natieraním povrchu olejom, použitie mazovej povrchovej kultúry, vytvorenie jemnej kôry syra, alebo zrenie v zrecej fólii a taktiež následné porciovanie syrov a pod.

Niektoré námety pre ďalšie druhy kravských, ovčích a kozích syrov

Napriek spomínaným mliečnym špeciálitám máme veľmi úzky sortiment našich syrov. Nemá zmysel, aby sme robili syry, ktoré sú bežné v celej Európe, ale mali by sme sa zamerať na naše tradičné a nové regionálne špeciality. Tých druhov syrov môže byť aj niekoľko desiatok, len bude potrebné využiť všetky ponúkané a dostupné možnosti.

Nové druhy syrov môžu vznikať napríklad:

- rôznym spôsobom tvarovania a balenia syrov, napr. figurálne syry,
- využitím nových druhov mliečnych kultúr a prídavných látok,
- rozšírením výroby aj mäkkých syrov, rôzne tvarovaných s rôznym obsahom tuku,
- zavedením výroby syrov s bielou plesňou najmä u ovčích a kozích syrov,
- výrobou kyslých syrov s mazovou kultúrou,

- rozšírením výroby polotvrdých a tvrdých, dlho zrejších syrov s mazovou kultúrou,
- výrobou tzv. srvátkových syrov, alebo aj syrov s využitím všetkých bielkovín,
- výrobou tzv. Frischkäse, smotanových, termizovaných, rôzne ochutených,
- výrobou netradičných syrových šalátov so soleným syrom,
- s využitím tavených blokových syrov, ktoré ďalej zrejú pod plesňou, alebo mazom, atď.

Chyby syrov všeobecne

Najčastejšie príčiny zlej kvality syrov sú nasledovné:

- nevhodná akosť spracovávaného mlieka na výrobu syrov (podchladené mlieko, tzv. silážne mlieko, prídavok cudzorodých látok, mikrobiologické znečistenie a pod.),
- použitie nevhodných pomocných látok (kultúry, syridlá, soli, ochuteniny, obaly a pod.),
- nedodržiavanie technologického postupu výroby syrov (teploty, čas spracovania, kyslostné krivky, podmienky dobrej výťažnosti, nedodržanie hygienických zásad, a pod.),
- nevhodné skladovanie a distribúcia (nedodržanie teplotného režimu, nešetrná manipulácia a pod.).

Chyby syrov sa posudzujú ako:

- chyby vonkajšie
  - tvar syra
  - povrch syra a kôra syra
- chyby vnútorné
  - farba, vzhľad
  - štruktúra syrového cesta, konzistencia, dierovanie syra
- chyby chuti a vône syra

Veľmi ťažko sa dajú posudzovať všetky druhy syrov rovnakým spôsobom, lebo každý druh syra má svoje osobitné požiadavky. Určité spoločné chyby syrov sú stručne uvedené v prehľade na nasledujúcej strane:

Chyby vonkajšie

- **nepravdivý povrch** – poškodené formy, zlá manipulácia
- **porušený povrch syra** – nedostatočné otáčanie, zlá manipulácia, popraskaný povrch
- **mazľavý povrch** – vysoká vlhkosť, prezretý syr
- **červeno - hnedé škvrny na povrchu** – vplyv dusičnanov, prítomnosť kvasiniek a plesní, nedostatočné vákuové balenie
- **viac tvrdá, alebo mäkká kôra syra** – nevhodné skladovacie podmienky, špatný zrec obal.

Chyby vnútorné a chyby konzistencie syrov

- **nečisté oká syra** – mikrobiologicky znečistené mlieko, malý prídavok ml. kultúr, veľa syridla, prevzdušnenie syrového zrna, nedostatočné lisovanie
- **skoré dureníe syrov**, t.j. už 2 dni po výrobe – zvýšený obsah kvasiniek v mlieku, prítomnosť koliformných baktérií, nedostatočný zázehv mlieka
- **neskoré nadúvanie, alebo maselné kvasenie** – týka sa to hlavne vysoko dohrievaných syrov, spôsobujú to sporotvorné anaerobné baktérie prevažne z krmiva dojnic
- **propionové kvasenie** – týka sa to najmä nízkodohrievaných syrov, kde sa neočakáva prítomnosť syrových ôk – spôsobujú to baktérie propionového kvasenia už z mlieka
- **biely okraj syrov** – solenie syrov v teplom solnom kúpeli
- **krátka, tvarohovitá štruktúra syrov** – prílišné prekysnutie syreniny, veľký prídavok ml. kultúr, malý prídavok technologickej vody
- **príliš tvrdý syr** – vysoká sušina, prílišné vytuženie syreniny, vysoký zázehv, nedostatočné prekysnutie, príliš mladý- nezvretý syr
- **príliš mäkký syr** – nízka sušina, nedostatočne vytužené syrové zrno, nízky obsah vápnika
- **málo elastický syr** - je to syr nezvretý s krátkym cestom, nízky obsah vápnika
- **príliš plastická konzistencia** – syr je príliš zvretý (polotvrdé a mäkké syry).

Diskusia počas školenia v Krupine

Chyby v chuti a voni

- **kyslé syry** – mlieko na výrobu má vyššiu kyslosť, mladé, čerstvé syry, vysoká kyslosť solných kúpeľov
- **horké syry** – nevhodná mikroflóra (peptonizujúce baktérie, koliformné zárodky, kvasinky), nedostatočné množstvo kyslomliečnych baktérií, syrenie mlieka za chladu, veľká dávka syridla, prídavok dusičnanov, (syry ementálskeho typu môžu byť mierne orieškovo nahorklé)
- **nasladlá chuť i vonia** – to je typické pre tvrdé syry s propionovým kvasením, u iných syrov je to nežiadúce, spôsobuje to prítomnosť propionových baktérií
- **nečistá, cesnaková chuť** – vysoké dávky dusičnanov, nevhodné balenie do samotnej hliníkovej fólie
- **nažlklá chuť syrov** – prezreté syry, nevhodné ml. kultúry, špatná kvalita mlieka, vplyv slnečného žiarenia.

Kontroly potravín v poslednom štvrtroku 2014

Celkový počet úradných kontrol za 4. kvartál 2014 dosiahol počet 15 209 z toho 1624 s nedostatkami, za ktoré bolo uložených 487 blokových pokút v sume 15 211 €. Počas posledných troch mesiacov ostalo neukončených 259 správnych konaní vo výške 1 559 870 €. Správne konanie zo sledovaného obdobia vo výške 43 549 010 € bude začaté v 356 prípadoch. Právoplatnosť nadobudlo 809 právnych konaní v celkovej sume 2 124 100 €, čo za sledované obdobie dovedna predstavuje 1 424 správnych konaní v celkovej hodnote 8 038 870 €. V tomto sledovanom období bolo vykonaných 45 mimoriadnych celoslovenských kontrol potravinovej koby, z ktorých iba 1 bola v poriadku. S najvyšším percentom nedostatkov až 14,66 obišli hyper a supermarkety. Kontroly počas transportu vykonalo 233 hliadok v počte 662 kontrolovaných zásielok s 1 084 rôznymi komoditami v hmotnosti 1,4 t zistili 57 nezrovnalostí a uložili 40 pokút vo výške 1 724 €. Vrátené boli 4 zásielky. Najproblémovjšie boli dovozy z Poľska a Čiech.

Najčastejšou chybou pri preprave, čo nás stále hnevá, bola znovu nedostatujúca hygiena, nedodržaný teplotný režim, chýbajúce označenie a následná nevystopovateľnosť tovaru," skonštatoval minister Ľubomír Jahnátek. Počet udelených pokút v porovnaní s predchádzajúcim kvartálom stúpol o 1. Víno sa v tomto štvrtroku kontrolovalo na 255 miestach výroby, maloobchodu, zariadeniach spoločenského stravovania a dovozu z tretích krajín – colné sklady, ktoré boli počas celého roka najkontrolovanejšie. Úplne nevyhovujúce víno bolo vrátené do Moldavska. Nekvalitné víno vo veľkoskladoch a hypermarketoch pochádzalo najmä z Maďarska a Bulharska. Naopak kvalita rozlievaného vína v reštauráciách stúpla. Inšpektori celkovo prekontrolovali viac ako 2,5 t čerstvého ovocia a zeleniny. Normy nespĺňalo 22 785,05 kg. Prvovýrobcovia nepochybní. Nevyhovujúci tovar našli kontrolóri v maloobchode a najmä vo veľkoskladoch. Na podnet od občanov bolo z celkového počtu 521 uskutočnených 19 kontrol.

Kontrolované potraviny

Zhodnotenie výsledkov kontrol potravín v rokoch 2012-2014

V priemere vykonalo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka (MPRV) SR prostredníctvom Štátnej veterinárnej a potravinovej správy (ŠVPS) SR 52 815 kontrol ročne. Konkrétne v roku 2012 – 51 983 z toho 14,3% s nedostatkami, v roku 2013 – 49 759 z toho 14,1% s pochybeniami a v roku 2014 – 56 705 z čoho nevyhovujúcich bolo 12,6%. Medziročne môžeme konštatovať zníženie počtu pochybení.

Od začiatku pôsobenia Ľubomíra Jahnátka v ministerskom kresle nadobudlo právoplatnosť 7 144 správnych konaní v hodnote takmer 8,5 mil. EUR. Celkovo bolo počas troch rokov udelených 9 343 blokových pokút, najviac v roku 2013 a to 3 491 v hodnote 256 392 EUR. Ročný priemer udelených blokových pokút dosiahol počet 3 114 v celkovej priemernej hodnote 85 464 EUR ročne. „**Naším cieľom nie je dávať pokuty, ale zlepšovať kvalitu a bezpečnosť predávaných potravín,**“ vyhlásil šéf agrozrezu Ľubomír Jahnátek a pokračoval: „**Chceme, aby slovenský občan dostal rovnako kvalitný tovar za rovnakú cenu ako za hranicami.**“ V rámci pochybení reťazcov zlepšenie počas troch rokov zaznamenávame výrazne v prípade CBA, nasleduje Kaufland, Metro, Lidl, COOP, BILLA ale aj TESCO. Na chvoste rebríčku je Carrefour, ktorý sa v porovnaní s rokom 2012 zhoršil o 3,5 % v chybovosti a nedostatkoch.

K najčastejším nedostatkom patria pretrvávajúce problémy s nevyhovujúcou hygienou, nedodrzaným teplotným režimom, chýbajúcim označením a znemožnenou vystopovateľnosťou potravín. Počas roku 2013 bolo priemerne mesačne vykonaných 4,16 kontrolných akcií, zatiaľ čo v roku 2014 počet klesol na 2,16. Možné sankcie však stúpili z pôvodných 50 000 EUR v roku 2013 na 1 000 000 EUR v roku 2014. „**K najvýraznejšiemu zlepšeniu v potravinovej vertikále došlo pri potravinových distribútoroch a prepravcoch. V tomto prípade sa dostávame na želanú hodnotu,**“ uviedol Ľ. Jahnátek. Počas troch rokov sledujeme najvyšší dovoz z Poľska (2985 kontrolovaných zásielok), Čiech (1349), Maďarska (903), Rakúska (277), ostatných krajín (256). Adekvátne k tomu sa vyskytli aj nedostačujúce podmienky prevozu, ku ktorým dochádzalo najčastejšie pri komoditách z Maďarska, Poľska a Českej republiky.

Vandrovala vajce...

5. ročník celoslovenskej prehliadky v spolupráci s Tribečským múzeom v Topolčanoch

VIPA SK sa venuje okrem iných aktivít aj rozvoju vidieka a zachovávaniu ľudových tradícií aj preto pokračujeme v organizovaní prehliadky kraslíc.

Zúčastniť sa jej môžu výrobcovia, ktorí sa venujú výrobe kraslíc viac ako tri roky. Prehliadka kraslíc bude v piatich kategóriách.

Použité techniky kraslíc:

1. maľované
2. drôtované
3. vyškrabávané
4. voskované + batikované
5. olepovaná technika – slama, bavlnky, látka, sitina

Ľubomír Jahnátek rokoval s Philom Hoganom

Na Rade EÚ pre poľnohospodárstvo v Bruseli bol prítomný aj eurokomisár pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka Phil Hogan. Šéf slovenského agrozrezu Ľubomír Jahnátek ho požiadal o bilaterálne stretnutie.

V rámci stretnutia ho informoval o iniciatívach SR a krajín Vyšehradskej štvorky (V4) v oblasti spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP). Minister pôdohospodárstva SR v rozhovore pre TASR pripomenul, že slovenská delegácia predložila Hoganovi tri iniciatívy, ktoré by mali byť potvrdené počas májového stretnutia krajín V4 na Slovensku, a ktoré by sa mali neskôr dostať na pracovný stôl Rady ministrov.

Jahnátek informoval Hogana, že Slovensko chce v máji na zasadnutí krajín V4, na ktorých sa zúčastňujú aj zástupcovia Bulharska, Rumunska a Slovinska, navrhnúť určité zjednotené postupy pri implementácii a administratívnej náročnosti novej Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP).

„**Hlavné systém kontrol zo strany Európskej komisie, tak ako je nastavený, je strašne komplikovaný,**“ upozornil minister.

A dodal, že to môže viesť k tomu, že niektorí prvovýrobcovia si nebudú vedieť poradiť s administratívnymi úkonmi a na druhej strane to pre štát znamená podstatne zvýšiť počet kontrolórov.

Spresnil, že ide o kontroly plnenia kritérií pre priame platby, ktoré sa týkajú pôdy, zazeleňovania, podpory v rámci prvého piliera pre rastlinnú a živočíšnu výrobu, čo je momentálne „**nesmierne komplikovaný proces**“.

Jahnátek zároveň eurokomisára upozornil na stav, že hoci Európska komisia a členské štáty vyvíjajú úsilie na zmiernenie dosahu ruských sankcií na domácich poľnohospodárov, tieto opatrenia sú negované výkupnými cenami, ktoré diktujú obchodné reťazce.

„**Informoval som ho, že v rámci zasadnutia V4 bude aj bod prvovýrobcia verzus obchodné reťazce. Táto téma ho veľmi zaujala a požiadal nás, aby sme bližšie rozpracovali niektoré kroky, ktoré by mohla prevziať komisia pri riešení väzby prvovýrobcovia - obchodné reťazce,**“ uviedol Jahnátek.

Pripomenul, že táto oblasť patrí medzi priority súčasného eurokomisára pre poľnohospodárstvo, ktorý už pochopil, že je nevyhnutné pohnúť sa dopredu, lebo voľný spôsob cenotvorby je dnes nepriaznivý pre prvovýrobcov.

Jahnátek dodal, že na poslednom stretnutí zástupcov V4 v Nitre bol názor všetkých krajín regionálneho združenia jednoznačný a je tu aj podporné stanovisko Bulharov, Rumunov a Slovincov (formát V4+3). Znamená to, že regionálna iniciatíva, ktorú SR presadzuje v rámci svojho predsedníctva vo Vyšehradskej skupine, sa môže stať celoeurópskou agendou.

Poslednou témou, ktorú slovenská delegácia predostrela počas stretnutia s Hoganom sa týka politiky EÚ v oblasti lesov.

„**Otázka lesov bola doteraz akosi bokom, skôr sa jednalo o poľnohospodársku prvovýrobu. Ale aj vzhľadom na to, že Slovensko je spolupredsedajúca krajina Forest Europe, je potrebné otvoriť tému stratégie dlhodobého udržateľného rozvoja lesov,**“ pripomenul Jahnátek.

Dodal, že aj toto bude jedna z tém rokovania krajín vo formáte V4+3, ktorá by sa neskôr mala dostať na pracovný stôl Rady ministrov do Bruselu.

Vyhlásenie víťazov TOP AGRO

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR spolu so Slovenskou poľnohospodárskou a potravinárskou komorou vyhlásilo 23. X. 2014 víťazov TOP AGRO. Toto odovzdávanie ocenení najlepším poľnohospodárskym manažérom vstúpilo do 19. ročníka. Prestížne podujatie TOP AGRO Slovensko sa uskutočnilo v Ružomberku v historickom Kultúrnom dome A. Hlinku a okrem kultúrneho zážitku v podaní dievčenského husľového tria G-Strinx boli, ako každý rok, ocenení aj víťazi súťaže Najkrajší chotár.

Vyhodnotenie najlepších firiem agro-rezortu má pravidelne na starosti Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva na základe tzv. ekonomickej bonity, v ktorej patria medzi rozhodujúce ukazovatele rentabilita celkového kapitálu, nákladovosti tržieb a produktivity práce z pridanej hodnoty. „Oceneným podnikom a ich majiteľom patrí obrovská vďaka. Predstavujú výber toho najlepšieho, čo doma máme a zároveň nás svojou prácou spájajú aj s časmi minulými, kedy úprimný vzťah k pôde predstavoval vždy poctivú prácu,“ povedal minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Ľubomír Jahnátek.

Firma Danubius Fruct, s.r.o. si za kvalitné výsledky v roku 2013 vyslúžila hlavnú cenu absolútneho víťaza a Cenu ministra pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Na jej čele stojí významný pestovateľ, spracovateľ a distribútor ovocia Jozef Vozár. Na podujatí TOP AGRO získal ocenenie aj redaktor Pravdy a dlhoročný predseda Klubu poľnohospodárskych novinárov Jozef Sedlák, ktorý sa stal víťazom súťaže Star Prize. Novinárova reportáž Potravina, uverejnená vo víkendovej prílohe Pravdy, nemala podľa odbornej poroty spomedzi reportáží z celého sveta konkurenciu. „Jednotlivým subjektom podnikajúcim v oblasti rozvoja a vidieka osobne vzdávam obdiv. Sú zdravým predpokladom pre zachovanie poľnohospodárskej činnosti a prestíže našich krajov, z ktorých každý skrýva čaro, zabudnuté chute, vône a recepty našich predkov,“ dodal minister Jahnátek.

Popri vyhlásení najlepších poľnohospodárskych firiem podľa jednotlivých kategórií boli vyhlásené i výsledky súťaže o Najkrajší chotár. Po skončení vyhlasovania výsledkov si účastníci mali možnosť podeliť sa o vedomosti predstaviteľmi slovenského pôdohospodárstva pri krásne pripravenej recepcii a ľudovej muzike.

Mnohí naši poľnohospodári boli ocenení a ostatní aspoň mohli získať motiváciu na ďalšie zlepšovanie. Je to úspech, keď sa môžeme pochváliť aj pozitívnymi výsledkami a veríme, že to povzbudí aj ostatných našich pracovníkov v poľnohospodárstve a na vidieku Slovenska.

Kultúrny dom Andreja Hlinku v Ružomberku bol miestom slávnostného vyhodnotenia

Výsledky súťaže TOP AGRO 2013

TOP AGRO – absolútny víťaz

DANUBIUS FRUCT, s.r.o., Dunajská Lužná

Top Agro – produkčné oblasti – Poľnohospodárske družstvá

1. PD Jarok
2. PD Podhájska-Radava, Podhájska
3. PD Pokrok Ostrov, Ostrov

Top Agro – znevýhodnené oblasti – Poľnohospodárske

1. PPD Prašice, sídlo Jacovce
2. PD Bátovce
3. GAMA PD Pavlavce nad Uhom

Top Agro – produkčné oblasti – Obchodné spoločnosti

1. DANUBIUS FRUCT, s.r.o., Dunajská Lužná
2. Poľno SME s.r.o. Palárikovo
3. HYDINA, s.r.o., Súľovce

Top Agro – znevýhodnené oblasti – Obchodné spoločnosti

1. Vinica, a.s., Vinica
2. PM, s.r.o., Tisovec
3. Leitman Daniel Ing. – AGRODAN, Koš

Top Agro – poradie súkromne hospodáriaci roľníci

1. Brezan František, Ferovex, Trenčín
2. Pavol Timko AGROTIM -Úpor, Zemplínska Nová Ves
3. Takácsova Anna, Poľany

Top Agro podľa tržieb zo živočíšnej výroby

1. PIGAGRO, s.r.o., Ipelský Sokolec
2. Novogal, a.s., Dvory nad Žitavou,
3. HYDINA SULOVCE, s.r.o.

Najkrajší chotár 2014 – Malé farmy do 500 ha

1. Farma Slezák, SHR, Cífer
2. SHR Ing. Bálint Pémm H Level, Patince
3. SPDP LÚŽŇAN, Liptovská Lužná

Najkrajší chotár 2014 – Farmy nad 500 ha

1. SEMA HŠ, s.r.o., Sládkovičovo
2. PD Očová
3. PD Ludrová

Ďalšie ocenenia

Cena UniCredi Bank Poľno SME, s.r.o., Palárikovo

Skokan roka, PM, s.r.o., Tisovec

Otcova roľa – rodina Mačajovcov

Podnikateľský čin roka – PPD Rybany

Manažérka roka – Ivica Lačná, PD SNP, Sklabinia

Mladý farmár – Peter Lukáč, PD Ďumbier, Brezno

Za vynikajúce výsledky v rastlinnej výrobe – PD Čhtelnica

Za vynikajúce výsledky v osivárstve – PD Pokrok Ostrov

Za úspešnú výrobu bioproduktov – Biocentrum, s.r.o., Želiezovce.

Prírodné hnojivo na papriky

Pôvodom z južnej Ameriky paprika dnes predstavuje jednu z najväčších pestovaných plodín v našich zemepisných šírkach, najmä pre jej vysoký obsah vitamínu C. Aby sme dosiahli vysokú kvalitu papriky, sústredíme sa aj na voľbu vhodného hnojiva na papriky. Hnojivo na papriky dodá Vaším plodinám potrebné živiny.

Priesady je potrebné sadiť do pohnojenej pôdy v bezburinovom stave.

Pestovanie papriky – hnojivo na papriky

Pestovanie papriky vyžaduje kvalitnú jesennú a jarnú prípravu pôdy. Jesennú prípravu pôdy začíname hneď po zbere predplodiny. Odstránime zvyšky rastlín a pozemok pohnojíme vyzretým maštaľným hnojom. Maštaľný hnoj rovnomerne rozhodíme a zapracujeme do pôdy, najlepšie orbou do hĺbky 200 mm, na ľahkých pôdach až do hĺbky 250 mm. Asi o mesiac treba vykonať hlbokú orbu, pričom zaorávame časť fosforečných a draselných hnojív. Skoro na jar začneme prípravu pôdy na väčších plochách smykovaním a bránením. Jarné hnojenie maštaľným hnojom sa neodporúča. Najmenej 14 dní pred vysádzaním rozhodíme na pôdu zvyšok stanovenej dávky fosforečných, draselných a polovičnú dávku dusíkatých hnojív. Hnojivo na papriky zapracujeme bránami

alebo hrablami. Celý čas až po vysádzanie priesad udržujeme pôdu v bezburinovom stave.

Výživa a hnojivo na papriky

Pre dosiahnutie vysokej úrody a jej kvality musíme zabezpečiť potrebnú výživu – hnojivo na papriky a zavlažovanie už od začiatku výsadby. Papriku zaraďuje do osevného postupu už v 1. roku po organickom hnojení, čo napomáha chrániť mladé rastliny proti poškodením nízkymi teplotami v jarnom období. Pri potrebe hnojenia treba vychádzať zo zásobenosti pôdy živinami a počítať s odberom 2,7 kg N, 0,4 kg P, 3 kg K, 2,3 kg Ca a 0,3 kg Mg na 1 tonu úrody a príslušného množstva biomasy na hektár. Počas vegetácie je vhodné aplikovať listové hnojivá a biostimulátory, ktoré zvyšujú intenzifikáciu produkcie a preventívne chránia papriku pred chorobami.

Dopestovanie priesad

V období pestovania priesad je celková potreba živín malá, ale dávky N, P a mikroelementov sú relatívne vyššie. Hladina dusíka je pri vývoji priesad určujúca, ale prehnojenie dusíkom spôsobuje nenapraviteľné škody. Vyvinú sa slabé priesady s riedkym pletivom, oneskoruje sa kvitnutie. Stanú sa citlivými na choroby, ochladenie a sucho. Podiel N/K má byť aspoň 1 : 1,5.

Zvolenie a príprava vhodného substrátu na seibu semien papriky je významným faktorom, ktorý určuje jej následný rast ale hlavne rýchlosť klíčenia. Pre lepšie prekonenie a hlavne rýchlejšie klíčenie semien papriky je vhodné k substrátu prímiešať organické granulované hnojivo na báze morských rias **AlgaSoil**. Na 5 kg substrátu alebo zeminy prímiešame 1 kg **AlgaSoil**. Organické granulované hnojivo **AlgaSoil** vďaka obsahu prírodných stimulátorov rastu, hlavne gibberelínov, urýchli klíčenie a prírodné auxíny podporia rýchle zakorenenie klíčiacich jedincov papriky. Paprika je odolná voči stresovým faktorom, ako je napr. nedostatok vody, vysoká alebo nízka teplota a odolnosť voči chorobám. **AlgaSoil** je vhodné použiť tiež pred výsadbou sadeníc, kedy ho aplikujeme spolu s priemyselným hnojivom. Na 3 kg hnojiva prímiešame 1 kg **AlgaSoil**. Pre pestovateľov v ekologickom systéme pestovania je odporúčaná dávka 300 – 700 kg/ha (30-70 g/m²).

Vo fáze priesad je dôležité, aby mala paprika bohatý koreňový systém vďaka ktorému dokáže sa lepšie adaptovať a odolávať chorobám i stresovým faktorom (sucho, zasolenie a rezidua) a zvyšuje sa prijateľnosť po presadení.

Posilnenie rastu koreňov a jemného koreňového vlásnenia podporíme aplikáciou prípravku na báze morských rias **RootMost** v dávke 1 l/ha, ktoré opakujeme v intervale 7 – 10 dní. Pri možnosti zavlažovania je odporúčaná dávka 100 ml/100 l vody. Na obrázku môžeme vidieť papriku Gelby F1 zalievajú prípravkom **RootMost**, ktorého vysoký obsah prírodných auxínov podporil mohutný rast jej koreňa. Odporúčame hnojivo na papriky aplikovať formou závlahy, a po dosiahnutí dostatočnej

Bohatý koreňový systém je dôležitý pre životaschopnosť paprikových priesad.

listovej plochy je možné použiť aj postrek na list. V kombinácii s prípravkom **RootMost** je vhodné aplikovať hnojivo na papriky **Soft-Guard** s obsahom prírodnej účinnej látky chitosan oligosacharid, ktorá pôsobí preventívne proti chorobám, zvyšuje percento zdravých sadeníc a podporuje zakorenenie.

Obdobie po výsadbe

Intenzívna tvorba a rast koreňového systému znamená postupné zvyšovanie potreby živín. Rastliny potrebujú priebežné zásobovanie mikroelementami. Podiel draslíka je vyšší, podiel dusíka je trochu nižší (N/K = 1 : 2). Dôležité je dopĺňovanie vápnika, pretože pri jeho nedostatku spôsobuje hniloba vrcholov plodov na prvých plodoch najväčšie škody.

Do obdobia nasadenia prvých plodov je potrebný harmonický prívod živín na zabezpečenie rovnomerného kvitnutia a nasadzovania plodov. Je dôležité, aby sa vytvorila vegetatívno - generatívna rovnováha. Podiel dusíka sa môže postupne zvyšovať až po pomer N/K = 1 : 1,7.

Po presadení priesad je potrebné zregenerovať koreňový systém a podporiť jeho rast. Preto odporúčame aplikáciu prípravku **RootMost** v dávke 1 l/ha. V začiatkoch predĺžovacieho rastu je nevyhnutné aplikovať

Aj v období rastu plodov sa treba starať o listový aparát, aby nezostarol.

prípravok na báze morských rias **Alga 600** v dávke 0,5 kg/ha + **AmiCa** v dávke 1,7 l/ha v kombinácii s prípravkom **ProBoron** v dávke 0,75 l/ha, ktorý podporuje kvitnutie a násadu plodov. V období aktívneho rastu nesmieme zabúdať na prevenciu rastliny proti chorobám. Toto zabezpečíme použitím prípravku **Soft-Guard**, ktorý zvyšuje imunitu rastliny a má synergické účinky s prípravkami na báze morských rias.

Obdobie rastu plodov

Je potrebné zachovať rovnováhu zabezpečením vysokej hladiny živín a pomeru NPK 1: 0,5: 1,5-1,7. Až na niektoré odrody je toto obdobie najnáročnejšie na živiny počas celého vegetačného obdobia. Pomer N/K musíme meniť v závislosti od kondície rastlín a faktorov prostredia. N má dôležitú úlohu pri zachovávaní vegetatívneho charakteru rastliny a pri prevencii proti starnutiu listov. V období rastu plodov je potrebné udržať vysoký výkon listového aparátu. Prípravok na báze morských rias **Alga 600** odporúčame aplikovať po odkvitnutí až po rastúce plody. V tomto štádiu dokážeme prípravkom **Alga 600** najviac ovplyvniť kvalitu, chuť, vyfarbenosť, jednotnosť a dozrievanie plodov.

Dozrievajúce plody

Mladí bez práce – krajina bez budúcnosti?

Nástroje v oblasti vzdelávania pre zlepšovanie vstupu mladých na trh práce majú širokú podporu. O opodstatnenosti tzv. „Záruky pre mladých“ sa už vedú spory. Vzdelávací systém môže pre zlepšenie zamestnateľnosti mladých ľudí urobiť relatívne veľa, hovorí Juraj Draxler, štátny tajomník Ministerstva školstva vedy, výskumu a športu. Zároveň ale platí, že nemôžeme školstvo vnímať ako stroj, ktorý pasívne reaguje na potreby trhu práce.

Pracovný trh alebo zvedavosť?

Pozadie

Odbornú diskusiu „Mladí bez práce – Krajina bez budúcnosti?“ (zo série EU Stakeholder Brunch) zorganizovali 15. októbra v Banskej Bystrici Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku a Informačná kancelária Európskeho parlamentu na Slovensku v spolupráci s informačným portálom EurActiv.sk. Podujatie sa uskutočnilo na pôde Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela.

Univerzity majú aj posúvať hranice poznania, existujú stovky rokov, pričom posledných 10 až 15 rokov je populárne hovoriť, že univerzity majú reagovať na potreby trhu práce.

„Súhlasíme s tým, ale ich základnou funkciou je posúvať hranice poznania, s tým vydržia omnoho dlhšie. Univerzity majú plniť civilizačnú funkciu“, vysvetľuje Draxler.

Tvrdí, že školstvo ako také má pripravovať kompetentných ľudí pre trh práce ale zároveň musí zohľadňovať, že chceme aj ľudí, „ktorí sú zvedaví a ktorí sú v širšom zmysle členmi civilizovanej spoločnosti.“

Rezort školstva má podľa neho ambíciu riediť školy aj podľa ich úspechu v príprave ľudí na trh práce, treba byť však pri tom opatrní.

„Ak by ste sa v roku 2007 opýtali, čo sú perspektívne oblasti kariéry, veľa ľudí by asi povedalo finančný sektor. Odvtedy sa vo finančných službách globálne stratili milióny miest a tento trend sa ešte nezastavil.“

Odborná diskusia na UMB v Banskej Bystrici

Kvalitné dáta

Na to, aby bolo čiastočne možné posudzovať potreby trhu práce, potrebuje rezort dáta a analýzy. Tieto potom môže kvalitne a kontextovo posúvať verejnosť.

Ministerstvo školstva momentálne tvorí analytické centrum a jednou z priorít je analyzovať vzťahy medzi vzdelávacím systémom a trhom práce. Spúšťa sa národný projekt „Vysoké školy – motory rastu“, v rámci ktorého sa mapujú kompetencie, s akými prichádzajú mladí ľudia na trh práce a tiež kompetencie, ktoré vyžadujú zamestnávateľia.

Ďalšou fázou budú centrá, ktoré majú pomáhať, aby absolventi už počas štúdia zisťovali, ako vyzerá trh práce. „Nechceme, aby sa to financovalo len zo štrukturálnych fondov, ale dúfame, že načrieme aj do Horizontu 2020.“ Priestor vidí štátny tajomník napríklad v oblasti priemyselných doktorátov, ktoré sa realizujú vo firmách, pričom univerzita poskytuje len isté zázemie.

Robustný základ

Často skloňované duálne vzdelávanie nevyrieši podľa neho na Slovensku všetko, v každom prípade by sa mu malo dostať podpory. V príprave je zákon o odbornom vzdelávaní, ktorý má ambíciu zapájať firmy do vzdelávania.

Dlhodobou víziou pre vzdelávací systém na Slovensku je podľa Juraja Draxlera poskytovanie „robustného základu na úrovni základného školstva“, čo bude vyžadovať zmeny v didaktike, štandardizované testovanie a zlepšovanie prípravy pedagógov.

Upozorňuje, že so vzdelávacou politikou musí lícovať aj hospodárska politika. S odznením postupných vln priemyselnej revolúcie je čoraz ťažšie prognózovať pracovný trh, najmä miesta v službách.

Mladí sú bez práce, lebo jej je málo

Europoslanec Richard Sulík (SaS, ECR) súhlasí, že ak má štát zohrávať nejakú priamejšiu úlohu pri snahe o väčšiu zamestnateľnosť mladých ľudí je to práve v podpore vzdelávania, ktoré je „kvalitné a žiadané.“

„Ja by som to robil najmä cez normatív. Na sociálnu prácu, alebo na masmediálnu komunikáciu by som nedal ani cent. Kto chce mať takéto vzdelanie, nech si to zaplatí“, hovorí Sulík s tým, že štát sa má snažiť zistiť, aká bude o práve rokov potreba na trhu práce a tomu sa snažiť prispôbiť financovanie škôl.

Kým v otázke zlepšovania nastavenia vzdelávacieho systému panuje viac-menej názorová zhoda, Richard Sulík tvrdí, že štát by už do toho, kto si nájde prácu a kto nie, vstupovať nemal.

Financovanie takýchto programov aktívnych politík na trhu práce je podľa neho vyhadzovanie peňazí von oknom.

„Problém je, že v Európe je málo práce a to nie je problém, ktorý sa týka špecificky mladých ľudí. Netreba sa hrať na sociálnych inžinierov. Treba zvýšiť množstvo pracovných miest a jediné riešenie je zlepšovanie podnikateľského prostredia.“

V opačnom duchu podľa neho pôsobia prehnané environmentálne politiky EÚ, ktoré vyhánajú priemysel a „prehnaná sociálna ochrana.“

Záruky pre mladých

Sulík si vie ešte predstaviť podporu rekvalifikácie, kým sa prispôbobi vzdelávací systém, odmieta však, že by mal štát garantovať pracovné miesto.

„Môžeme zaplatiť zamestnávateľovi, aby mladého človeka zamestnal, ale to vie urobiť len po nejakú dobu a nejakému okruhu ľudí.“

Slovensko už v rámci Záruky pre mladých už realizovalo jeden národný projekt, v ktorom rezort práce hovorí o 12 tisícoch vytvorených pracovných miest pre mladých. Na spustenie sa pripravujú ďalšie 3 v celkovej hodnote 68 miliónov eur.

Ich vytvorenie je dotované v rámci projektu financovaného z európskych prostriedkov, pričom zamestnávateľ-podnikateľ musí garantovať existenciu miesta aj po istú dobu po ukončení poberania dotácie. Zároveň nesmie v tom čase prepustiť iných zamestnancov z organizačných dôvodov.

Čiastkové údaje po ukončení projektu naznačujú, že tieto pracovné miesta vo väčšine prípadov nezanikajú, hoci na komplexné vyhodnotenie je ešte skoro.

Pracovníci úradov práce vidia najväčší potenciál v posilnení výkonov a indiciálnej práce s klientom, ktoré môže pôsobiť v záujme posilnenia motivácie mladého človeka. Problémom je, že sú regióny, kde si klienti objektívne nemajú akú pracovnú príležitosť nájsť.

Riaditeľ Inštitútu zamestnanosti, Michal Páleník hovorí, že je úlohou štátu, aby s problémom nezamestnanosti cielene riešil. Súhlasí, že jednou z možností je zlepšenie podnikateľského prostredia. „Je dobré ak by, v prípade, že chcete zamestnať brigádnika, bolo menej ako 12 papierov, ktoré treba vyplniť.“

Veľa vysokých škôl?

Školský systém podľa neho málo zareagoval na obrovské demografické zmeny, ktoré sa na Slovensku udiali. Ako problém vidí vysoký počet vysokoškolských študentov, kde až 60 populačného ročníka študuje na vysokých školách. Pripomína, že 15 rokov dozadu to bolo len 25 %, čo znamená, že kvalita priemerného študenta išla dole.

Juraj Draxler upozorňuje, že regulácia počtu vysokoškolských zo strany štátu je citlivá otázka. Regulovať je to možné jedine cez akreditáciu, ktorá sa udeľuje na dlhšiu dobu. Zrušiť školu môže len parlament, nepredĺžiť akreditáciu odboru môže aj minister.

„Chceme viac komunikovať s verejnosťou, ani nie zverejňovaním rankingov, lebo to má svoje negatíva, ale budeme ukazovať štatistiky a extrémne príklady, kde sa 2 tretiny absolventov nezamestná vo svojom odbore, aby si ľudia uvedomili, či je to naozaj hodnota, mať odtiaľ diplom“, tvrdí štátny tajomník.

Cieľ EÚ mať 40 % mladých ľudí s vysokoškolským titulom je podľa Michala Páleníka dobrý, zlá je implementácia. Kritizuje napríklad, že Slovensko odignorovalo tzv. Bolonský proces. Je to iniciatíva, ktorej cieľom je vybudovanie Európskeho vysokoškolského priestoru. Tento cieľ má byť dosiahnutý pomocou harmonizácie akademických titulov a charakteru štúdia pre jednotlivé odbory. Ani bakalársky titul nie je uznávaný tak ako bolo pri jeho zavádzaní v pláne.

Výsledky snáh ministerstva o reformu vzdelávania sa prejavia za 5 až 10 rokov a štát by mal mať podľa Páleníka odpoveď na to, čo robiť dovedy? Istotou je podľa neho zamestnateľnosť v sektore IT a v „striebornej ekonomike“ – teda starostlivosti o starnúcu populáciu.

Zástupca študentskej obce by privítal prax, ktorá funguje v iných štátoch, kedy si mladí ľudia vyberú istý čas medzi strednou a vysokou školou a vyplnia ho dobrovoľníckou službou, praxou vo firmách alebo v štátnej práve. Zvýšia tak svoju hodnotu pre vysokú školu aj pre trh práce.

Dnes sa totiž maturanti „prihlasujú na vysoké školy s nie úplne jasným cieľom a potom končia v takýchto štatistikách (nezamestnanosti).“

stručne

PREPARE Gathering

Fínsko a Estónsko 5-9 septembra 2014

Ako členovia PREPARE sme sa zúčastnili na PREPARE Gathering 2014, ktorý sa konal od 5. do 9. septembra vo Fínsku a Estónsku. Nosná téma PREPARE Gathering 2014 bola dvíhať hlas európskeho vidieka. Podstatná časť tejto akcie bola venovaná príprave európskeho vidieckeho parlamentu, ktoré plánujeme organizovať na jeseň 2015. Preto aj štruktúra akcie sa líšila od predchádzajúceho PREPARE zhromaždenia. Účastníci PREPARE Gathering boli vybraní členovia, ERCA, ELARD a podobných iniciatív, ktoré sú spojené s iniciatívou európskeho vidieckeho parlamentu. Pozvané organizácie mohli vybrať iba jedného účastníka. Za Vidiecky parlament na Slovensku sa zúčastnila Katarína Hradská.

Štát sprístupňuje malým a mladým poľnohospodárom pôdu na podnikanie

Manuál pre poľnohospodárov vznikol ako doplnok Konceptie podpory malých, mladých a rodinných farmárov pre uľahčenie orientácie začínajúcim farmárom. Odpovedá na najčastejšie kladené otázky: Ako začať podnikáť v poľnohospodárstve? Ako získať prístup k pôde? Aké zákony musím dodržiavať?

Formou realizácie koncepcie vytvára agrosektor priaznivejšie podmienky pre podnikanie v poľnohospodárstve pre mladých, malých a rodinných farmárov s cieľom riešiť generačnú výmenu v poľnohospodárstve a podporiť zamestnanosť na slovenskom vidieku. Legislatívny rámec vymedzuje Zákon o pozemkových úpravách (č. 363/2014 Z. z.) a Nariadenie vlády SR o podmienkach prenajímania, predaja, zámeny a nadobudnutia nehnuteľnosti SPF (č. 416/2014 Z. z., ktorým sa dopĺňa nariadenie vlády č. 238/2010 Z. z.).

Prístupu k pôde predchádza schválenie Programu rozvoja vidieka (PRV) SR 2014 – 2020 a vyhlásenie výzvy Poľnohospodárskou platobnou agentúrou (PPA). Aby boli mladí a malí poľnohospodári úspešnými žiadateľmi o prístup k pôde v správe Slovenského pozemkového fondu (SPF), musia splniť podmienky dodržania minimálnej miery zataženia poľnohospodárskej pôdy veľkými dobytkami jednotkami na úrovni 0,4 VDJ/ha alebo vykonávať špeciálnu rastlinnú výrobu minimálne v rozsahu 50 % výmery poľnohospodárskej pôdy, ktorú si oprávnený žiadateľ prenajme od Slovenského pozemkového fondu (SPF).

Dĺžka minimálneho trvania nájomnej zmluvy s SPF sa odvíja od doby realizácie projektu v horizonte 5 rokov odo dňa schválenia žiadosti o nenávratný finančný príspevok (ŽoNFP) a doby udržateľnosti projektu v horizonte ďalších 5 rokov odo dňa ukončenia realizačnej fázy projektu.

Žiadateľ o pôdu musí dodržiavať v prípade špeciálnej rastlinnej výroby stanovené odporúčané minimálne hustoty výsadby na ha poľnohospodárskej pôdy. Maximálna výmera poľnohospodárskych pozemkov, ktorú môže SPF prenajať jednému žiadateľovi je 28 ha, pričom výmera prenajímateľ poľnohospodárskej pôdy od SPF musí zodpovedať výmere poľnohospodárskej pôdy vlastnenej alebo prenajímateľ žiadateľom pred podaním žiadosti o pôdu na SPF.

POSTUPOVÉ KROKY

Vymedzenie základných pojmov pre účely programu rozvoja vidieka SR na roky 2014 - 2020

- **Mladý poľnohospodár** – samostatne hospodáriaci roľník (mikropodnik alebo malý podnik v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES), ktorý vykonáva poľnohospodársku prvovýrobu ako sústavnú a samostatnú činnosť pod vlastným menom, na vlastnú zodpovednosť a za účelom dosiahnutia zisku, ktorý je hlavným zdrojom jeho príjmu. Táto fyzická osoba v čase podania žiadosti o nenávratný finančný príspevok (ŽoNFP) nemá viac ako 40 rokov, má zodpovedajúce profesijné zručnosti a schopnosti a prvýkrát zakladá poľnohospodársky podnik ako jeho jediný a najvyšší predstaviteľ.
- **Malý poľnohospodár** – samostatne hospodáriaci roľník (mikropodnik v zmysle

odporúčania Komisie 2003/361/ES) podnikajúci v poľnohospodárskej prvovýrobe, ktorý dosahuje stanovenú výšku hodnoty štandardného výstupu.

Procesom prvého založenia poľnohospodárskeho podniku sa rozumie prebiehajúci proces, v rámci ktorého sú splnené tieto podmienky:

- pred predložením ŽoNFP, vykonať registráciu poľnohospodárskeho podniku najskôr v deň vyhlásenia výzvy na predkladanie podnikateľského plánu spolu so ŽoNFP príjmom pomoci, ktorý v minulosti nebol predstaviteľom žiadneho poľnohospodárskeho podniku.
- po predložení ŽoNFP absolvovanie akreditovaného vzdelávacieho kurzu zameraného na poľnohospodárske podnikanie v oblasti špecializovanej rastlinnej výroby a živočíšnej výroby najneskôr do 24 mesiacov od podpisu Zmluvy o poskytnutí NFP, pričom táto podmienka sa netýka osôb, ktoré majú zodpovedajúce odborné vzdelanie;
- po predložení ŽoNFP byť aktívnym poľnohospodárom.

Po splnení vyššie stanovených podmienok sa považuje proces založenia podniku za ukončený. Štandardný výstup štandardná hodnota hrubej produkcie stanovená v zmysle článku 5 Nariadenia Komisie č. 1242/2008 z 8. decembra 2008, ktorým sa stanovuje typológia Spoločenstva pre poľnohospodárske podniky.

Legislatívny rámec podpory prístupu k pôde pre malých a mladých poľnohospodárov

Legislatívny rámec pre podporu prístupu malých a mladých poľnohospodárov k poľnohospodárskej pôde v správe a nakladaní Slovenského pozemkového fondu (ďalej len „SPF“) je tvorený:

- zákonom č. 363/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách v znení neskorších predpisov a zákon č. 504/2003 Z. z. o nájme poľnohospodárskej pôdy v znení neskorších predpisov,
- nariadením vlády SR č. 416/2014 Z. z., ktorým sa dopĺňa nariadenie vlády č. 238/2010

Z. z., ktorým ustanovujú podrobnosti o podmienkach prenajímania, predaja, zámeny a nadobudnutia nehnuteľnosti SPF.

Podmienky podpory prístupu k pôde pre malých a mladých poľnohospodárov

Oprávnenými žiadateľmi o pôdu v správe SPF sú:

- mladí poľnohospodári, podľa definície uvedenej v časti 1, ktorí budú úspešnými žiadateľmi o nenávratný finančný príspevok v zmysle podopatrenia 6.1: Podpora na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov;
- malí poľnohospodári, podľa definície uvedenej v časti 1, ktorí budú úspešnými žiadateľmi o nenávratný finančný príspevok v zmysle podopatrenia 6.3: Podpora na začatie podnikateľskej činnosti pre rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov. Oprávnení žiadatelia budú musieť navyše splniť tieto podmienky:

- dodržiavať minimálnu mieru zataženia poľnohospodárskej pôdy veľkými dobytkami jednotkami na úrovni 0,4 VDJ/ha a/alebo
- vykonávať špeciálnu rastlinnú výrobu minimálne v rozsahu 50 % výmery poľnohospodárskej pôdy, ktorú si oprávnený žiadateľ prenajme od SPF. Špeciálnou rastlinnou výrobou je v zmysle nariadenia vlády SR č. 416/2014 Z. z.:

- obhospodarovanie prenajatého pozemku, na ktorom je vinohrad, ovocný sad alebo chmeľnica,
- založenie vinohradu, ovocného sadu alebo chmeľnice na prenajatom pozemku a jeho následné obhospodarovanie, alebo
- pestovanie špeciálnych plodín na výmere najmenej 50 % prenajatého pozemku; špeciálnymi plodinami sú najmä zelenina, okopanina, strukovina, liečivá rastlina, aromatická rastlina, koreninová rastlina, mak, ľan, konopa alebo pseudocereálie, ako je laskavec, pohánka, proso.

Dĺžka minimálneho trvania nájomnej zmluvy so SPF sa odvíja od doby realizácie projektu v horizonte 5 rokov odo dňa schválenia žiadosti o NFP a doby udržateľnosti projektu

v horizonte ďalších 5 rokov odo dňa ukončenia realizačnej fázy projektu.

V prípade uzavretia nájomnej zmluvy k pozemku, na ktorom má mladý alebo malý poľnohospodár vysadiť alebo zrekonštruovať sad, vinicu, chmeľnicu, porasty špargle alebo porasty drobného ovocia musí byť táto zmluva uzavretá na dobu uvedenú v § 8 ods. 2 zákona č. 504/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov. Žiadateľ o pôdu musí dodržiavať, v prípade špeciálnej rastlinnej výroby **tieto stanovené odporúčané minimálne hustoty výsadby na ha poľnohospodárskej pôdy:**

► Ovocné stromy a kry

Ovocný druh	ks/ha	Ovocný druh	ks/ha
Jabloň	1 000	Jarabina čierna	1 000
Malina	5 000	Višňa	500
Hruška	1 000	Ruža jabĺčkatá	1 000
Brusnica	10 000	Ringlota	500
Broskyňa	600	Mandľa	300
Rakytník	1 000	Egreš	2 000
Marhuľa	600	Orech	150
Černica	3 000	Ríbezľa	3 000
Slivka	500	Gaštan	150
Baza čierna	500	Čučoriedka	3 000
Čerešňa	500	Lieska	300

Zdroj: ÚKSÚP

► **Chmeľnice** – Priemerný počet rastlín chmeľu 3 148 ks/ha. Odporúčaná minimálna hustota chmeľnice je na úrovni 3 000 rastlín/ha. Pre chmeľnice je z agro-klimatického hľadiska výhodná najmä Piešťanská výrobná oblasť.

► **Vinohrady** – Vinohrad musí predstavovať ucelenú a súvislú výsadbu krov viniča. Od 1. 1. 2016 sa nové plochy môžu vysádzať iba na základe povolení v objeme 1 % z celkovej plochy SR (cca 180 ha) ročne. Odporúčaná hustota výsadby je najmenej 4 000 krov/ha.

► Zelenina

Druh zeleniny	výsev/výsadba/ha
kapusta hlávková	35 000/20 000
kel hlávkový	45 000/30 000
kel ružičkový	50 000/25 000
karfiol	30 000/20 000
brokolica	60 000/30 000
kaleráb	120 000/80 000

Druh zeleniny	sadenice/ha
mrkva	800 000
petržlen	800 000
Zeler	45 000
reďkovka	1 000 000
reďkev	120 000
paštrnák	400 000
cvikla	250 000
rajčiak poľný	12 500
paprika	50 000
zemiaky	40 000
uhorky nakladačky	50 000
uhorky šalátové	41 000
melóny/dyňa	5 000
cuketa	6 600
tekvica	2 500
cibuľa	600 000
cesnak	330 000
pór	120 000
šaláty	111 000
špargľa	16 600
hrach strukový (hrášok)	830 000
fazuľa struková (fazulka)	500 000
špenát	1000 000
čierny koreň	250 000
čakanka	50 000
kukurica cukrová	50 000
jahody	20 000

Zdroj: ÚKSÚP, SPPK, SZÚ

Maximálna výmera poľnohospodárskych pozemkov, ktorú môže SPF prenajať jednému žiadateľovi je 28 ha, pričom výmera prenajatej poľnohospodárskej pôdy od SPF musí zodpovedať výmere poľnohospodárskej pôdy vlastnenej alebo prenajatej žiadateľom pred podaním žiadosti o pôdu na SPF. 5 4.

Postup ohľadne prístupu k pôde pre malých a mladých poľnohospodárov

1. schválenie PRV SR 2014 – 2020

2. **vyhlásenie výzvy PPA v zmysle podopatrenia:** 6.1: Podpora na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov 6.3: Podpora na začatie podnikateľskej činnosti pre rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov

3. **založenie SHR** (samostatne hospodáriaci roľník) zo strany mladých poľnohospodárov neskúma sa dátum založenia

4. **podanie žiadosti o nenávratný finančný príspevok (NFP)** v zmysle podopatrenia:

6.1: Podpora na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov súčasťou žiadosti o NFP bude aj predloženie podnikateľského plánu s nasledovnými minimálnymi požiadavkami:

- situácia poľnohospodárskeho podniku na začiatku podnikania;
- ciele a zámery rozvoja a udržania činnosti poľnohospodárskeho podniku;
- výpočet a popísanie spôsobu dosiahnutia plánovaného štandardného výstupu;
- podporné údaje o opatreniach vrátane tých, ktoré sa týkajú trvalej udržateľnosti životného prostredia, efektívnosti využívania zdrojov, požadovaných na rozvoj činnosti poľnohospodárskeho podniku, ako napr. údaje o predpokladaných investíciách, vzdelávaní, poradenstve;
- zameranie podnikateľského plánu na stanovené komodity.

Okrem vyššie uvedených povinných súčastí podnikateľského plánu budú v rámci metodického pokynu pre toto podopatrienie stanovené ďalšie špecifické požiadavky súvisiace s obsahom podnikateľského plánu." 6.3: Podpora na začatie podnikateľskej činnosti pre rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov súčasťou žiadosti o NFP bude aj predloženie podnikateľského plánu s nasledovnými minimálnymi požiadavkami:

- situácia poľnohospodárskeho podniku na začiatku podnikania;

- výpočet a popísanie spôsobu dosiahnutia štandardného výstupu;
- ciele a zámery rozvoja a udržania činnosti poľnohospodárskeho podniku;
- údaje o ďalších opatreniach vrátane tých, ktoré sa týkajú trvalej udržateľnosti životného prostredia, efektívnosti využívania zdrojov, ktoré by mohli podporiť dosiahnutie ekonomickej životaschopnosti, ako sú napr. plánované údaje o investíciách, vzdelávaní, spolupráci;
- zameranie podnikateľského plánu na stanovené komodity;

Okrem vyššie uvedených povinných súčastí podnikateľského plánu budú v rámci metodického pokynu pre toto podopatrienie stanovené ďalšie špecifické požiadavky súvisiace s obsahom podnikateľského plánu."

5. vyhodnotenie žiadosti o NFP

6. **priznanie NFP** pre úspešných žiadateľov rozhodnutie posielajú PPA úspešným žiadateľom o NFP

7. **predloženie žiadosti o pôdu** na SPF k žiadosti sa prikladá:

- právoplatné rozhodnutie PPA o priznaní podpory v zmysle podopatrenia 6.1: Podpora na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov alebo podopatrenia 6.3: Podpora na začatie podnikateľskej činnosti pre rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov;
- preukázanie existencie právoplatného vlastníckeho alebo nájomného vzťahu k poľnohospodárskej pôde, ktorý sa preukazuje, podľa §2a ods. 2 písm. b) nariadenia vlády č. 416/2014 Z. z., listami vlastníctva alebo kópiami nájomnej zmluvy k pozemku;
- prihlásenie sa žiadateľa k záväzku dodržiavať minimálnu mieru zaťaženia poľnohospodárskej pôdy veľkými dobytkami jednotkami a/alebo k vykonávaniu špeciálnej rastlinnej výroby (viď časť 3 – Podmienky prístupu k pôde pre malých a mladých poľnohospodárov);
- ďalšie náležitosti stanovené zo strany SPF.

Zástupcovia Vidieckeho parlamentu na Slovensku na mládežníckej konferencii

V dňoch 14.-16.11.2014 sa zástupcovia VIPA SK zúčastnili konferencie o mladých ľuďoch s názvom „**Vybal' to na EÚ! Konferencia k štruktúrovanému dialógu**“.

Panelová diskusia na témy najviac dotýkajúce sa mladých ľudí: nezamestnanosť, príležitosti pre mladých ľudí a potreba participácie.

Konferenciu, ako aj celý projekt s názvom „**Vybal' to na EÚ! Štruktúrovaný dialóg mládeže**“ realizovala nezisková organizácia **JEF Slovakia – Mladí priatelia Európy**. Na podujatí mali mladí ľudia možnosť diskutovať s politikmi a hľadať riešenia na problémy, ktoré trápia mladých ľudí na Slovensku.

Konferenciu otvoril Norbert Kucharík a Radka Pinčáková z organizácie JEF Slovakia, a uviedli hostí piatkovkej panelovej diskusie, Ivana Štefana, poslanca Európskeho parla-

mentu a Michala Feika, zástupcu miestnej samosprávy hlavného mesta SR Bratislava. Počas diskusie odznali základné problémy komunikácie mladých ľudí zo zástupcami samosprávy, prípadne mladých ľudí a ľudí s rozhodovacou právomocou, napr. politikov z národnej alebo európskej úrovne. Hlavným problémom je nevychovávanie si nasledujúcich volených zástupcov z radov mládeže, čo vyúsťuje v nedostatok zástupcov z radov mládeže, ktorý by mali komunikovať a artikulovať záujmy mládeže na každej úrovni. Na druhej strane, práve mladí ľudia sú tí, ktorí patria do jednej z najpasívnejších generácií a len málo z nich chce a vyhľadáva príležitosti k účasti na verejnom živote.

Na konferencii sa zúčastnil ako hosť aj Ivan Štefanec, poslanec Európskeho parlamentu.

Prezentácia výstupov workshopu zameraného na dobrovoľníctvo mladých ľudí

Sobotnej panelovej diskusie sa zúčastnili mládežnícky lídri, ktorí diskutovali s mladými ľuďmi na témy nezamestnanosť, príležitosti pre mladých ľudí a participácia. Martin Kuštek, mladý Bratislavčan, ktorí pôsobi vo viacerých mládežníckych organizáciách, rozprával hlavne o nedostatku pozitívnych vzorov pre mladých ľudí. Adam Šebesta, generálny tajomník Paneurópskej únie na Slovensku, vidí problém participácie mladých ľudí nie v nedostatku príležitostí, ale v nedostatku lídrov v miestnej komunite. Miroslav Hajnoš, poradca pre Európske otázky, vníma riešenie nezamestnanosti mladých ľudí v kvalitnejšej ponuke stáží pre mladých ľudí, absolventov škôl.

Účastníci mali možnosť pracovať v pracovných skupinách na rôzne témy týkajúce sa mládeže. Zástupcovia VIPA SK aktívne prispievali na konferencii zdieľaním výstupov VIII. Fóra Vidieckeho parlamentu na Slovensku hlavne v oblastiach nezamestnanosť, dobrovoľníctvo a vzdelávanie.

Konferencia priniesla jedinečnú možnosť pre mladých ľudí a ich zástupcov komunikovať z volenými zástupcami, ktorý majú možnosť ovplyvniť tvorbu politiky aj v oblasti mládeže a tiež poukázala na aktívny prínos mladých ľudí ako plnohodnotnej súčasť spoločnosti.

Projekt „**Vybal' to na EÚ! Štruktúrovaný dialóg mládeže**“ bol podporený z programu EÚ: **Mládež v akcii**.

O projekte „Za jedno lano“

Projekt „Za jedno lano“ je realizovaný v rámci programu Európskej komisie – Erasmus+, Akcia 3.72 – Štruktúrovaný dialóg v oblasti podpory reformy politík.

Pre súčasnú dobu je príznačný nízky záujem mládeže o zapájanie sa do riešenia rôznych otázok, hoci sa ich priamo dotýkajú. Na druhej strane aj tvorcovia politiky majú minimum priestoru na komunikáciu s mladými ľuďmi ich jazykom a spôsobom, aký je blízky ich veku, očakávaniam a potrebám.

„Podpora dialógu mládeže a politikov – štruktúrovaný dialóg“

Projekt „Za jedno lano“ je zameraný na zvýšenie záujmu mládeže o aktívnu účasť v tvorbe miestnych, regionálnych aj Európskych politík voči mládeži a o posilnenie hlasu mladých ľudí v týchto procesoch. Zároveň je cieľom vytvoriť funkčný systém pravidelného dialógu medzi zainteresovanými skupinami so zámerom spoločnej tvorby opatrení „šitých na mieru“ podľa potrieb mládeže.

Posilnenie postavenia mládeže

Tieto ciele sa dosiahnu prostredníctvom organizovania priamych stretnutí týchto cieľových skupín, vytvorením priestoru a atmosféry pre diskusiu daných tém, ktoré budú korešpondovať s témami určenými predsedajúcim štátom EÚ. Rok 2014 a časť roka 2015 sa nesie v znamení priority – posilnenie postavenia mládeže, so zameraním na prístup mladých ľudí k ich právam a politickú participáciu mladých ľudí.

Stretnutia budú prebiehať na úrovni miest, regiónov a na národnej úrovni, kde sa stretnú zástupcovia z jednotlivých regiónov. Jednotlivé aktivity budú organizované národnou pracovnou skupinou pre štruktúrovaný dialóg za pomoci širokej siete rôznych partnerov ale aj multiplikátorov myšlienky štruktúrovaného

dialógu (tzv. ambasádori), ktorí budú na tento účel špeciálne pripravovaní.

Výstupy z týchto stretnutí budú zozbierané, vyhodnotené a prezentované na spoločnom záverečnom seminári, zároveň budú navrhnuté opatrenia, a tiež spôsob sledovania ich implementácie do praxe.

Súčastou procesu je vysielanie reprezentantov mládeže na Európsku mládežnícku konferenciu, analýza a zapracovanie odporúčaní z jednotlivých kôl dialógu do národných, regionálnych a miestnych politík.

Zo Správy o mládeži 2014 – súčasná situácia

Východisková situácia a cieľové skupiny projektu:

Správa o mládeži 2014 uvádza, že nízka účasť mládeže na rozhodovaní o veciach, ktoré sa ich priamo dotýkajú, je priamym dôsledkom nedostatočného prijímania ich názorov a postojov zo strany autorít. Ide o študentské a žiacke rady, mládežnícke parlamenty, či iné samosprávne orgány, ktoré napriek svojmu statusu nevstupujú vo väčšej miere do riadenia škôl ani samospráv. V národnom parlamente i napriek nárastu záujmu kandidujúcich zástupcov mládeže (do 30 rokov) bolo v roku 2012 z počtu 150 poslancov len 5 do veku 30 rokov. Volieb sa podľa prieskumu na európskej

úrovni zúčastňujú najmenej práve voliči vo veku 18 – 29 rokov a opäť z toho dôvodu, že zostávajú názor, že politici sa potrebám a témam dotýkajúcich sa mládeže venujú minimálne.

Realizáciou projektu chceme najmä zvýšiť povedomie mladých ľudí o ich možnostiach aktívne participovať na procese rozhodovania a to ako v rámci škôl prostredníctvom žiackych a študentských rád a iných samosprávnych orgánov mládeže, tak na úrovni miestnej a regionálnej samosprávy a národnej úrovni tvorcov mládežníckych politík.

Kto participuje na projekte:

Cieľové skupiny:

- Mládež najmä mladí ľudia od 15 do 20 rokov, budú do procesu štruktúrovaného dialógu zapájaní vo všetkých aktivitách (napr. pri zbere informácií, pri rokovaníach so zástupcami samosprávy, návrhoch opatrení atď.)
- Špeciálnou skupinou sú tzv. mladí vedúci, čo sú aktívni mladí ľudia, ktorí sa budú spolupodieľať s mládežníckymi vedúcimi na organizovaní seminárov, ale i pomáhať pri informovaní o procese štruktúrovaného dialógu. Vyberáme účastníkov, ktorí nejakým spôsobom spolupracovali alebo sa aktívne zapájajú do diania v oblasti práce s mládežou na miestnej, regionálnej alebo národnej úrovni.
- Pracovníci s mládežou: ľudia aktívni v práci s mládežou v školách, školských zariadeniach, inštitúciách v neziskovom sektore, prípadne úzko spolupracujúci odborní spolupracovníci: sociológ, zapojený do vyhodnocovania zozbieraných údajov a i.
- Tvorcovia mládežníckych politík na miestnej, regionálnej a národnej úrovni, zástupcovia samospráv a úradov relevantných k téme a charakteru: budú vybraní a oslovení na základe už existujúcich kontaktov a vyzvaní k spolupráci prostredníctvom oficiálneho listu na základe uvedených potrieb a cieľov projektu

Nízke povedomie mládeže o ich právach v oblasti participácie a posilnenia ich postavenia v spoločnosti.

Problémy a potreby:

1. Nízka participácia mládeže na rozhodovacích procesoch na všetkých úrovniach.
2. Nízke povedomie mládeže o ich právach v oblasti participácie a posilnenia ich postavenia v spoločnosti.
3. Neexistencia tradície konzultácií, slabý vplyv organizácií, ktoré majú reprezentovať mládež z dôvodu ich nízkej profesionality, teda chýba niekto, kto by mladých ľudí pripravil na komunikáciu s politikmi a naopak.
4. Keďže mnohé opatrenia si vyžadujú širokú spoločenskú, medzi rezortnú a medzisektorovú spoluprácu, jej slabá úroveň a častá absencia je významným problémom. Slabá medzirezortná komunikácia v otázkach dôležitých pre mladých ľudí v mestách a obciach kraja ako aj na úrovni regionálnej samosprávy a na úrovni štátnej politiky.
5. Nedostatočná implementácia výstupov štruktúrovaného dialógu do praxe na všetkých úrovniach v minulosti.

Chceme mladým ľuďom poskytnúť možnosti na vyjadrenie sa, a najmä ukázať, že ich názory budú vypočítané a seriózne zvážené resp. akceptované.

Ciele projektu:

Všeobecný cieľ: Cieľom je posilniť postavenie mládeže v slovenskej spoločnosti, zvýšiť ich záujem o participáciu na občianskom živote, na činnostiach v komunite, zvýšenia ich participácie v systéme zastupiteľskej demokracie, od lokálnej, cez regionálnu až po národnú úroveň.

Projektom, jeho aktivitami a priamymi konzultáciami s mladými ľuďmi, zapájaním ich do dialógu s pracovníkmi s mládežou, tvorcami politík a expertov z relevantných oblastí chceme dosiahnuť zlepšenie tejto situácie. Projektové aktivity priamo smerujú k napĺňaniu princípov štruktúrovaného dialógu. Chceme mladým ľuďom poskytnúť možnosti na vyjadrenie sa, a najmä ukázať, že ich názory budú vypočítané a seriózne zvážené resp. akceptované.

Špecifické ciele:

1. Vytvoriť nástroje na dialóg na miestnej a regionálnej úrovni, pričom budú doňho zapojené všetky skupiny: mládež, mladí vedúci, mládežnícki vedúci, pracovníci s mládežou, tvorcovia politik, tzv. „dôležití dospelí – stakeholders“ či ostatní členovia v komunite.
2. Prostredníctvom komunikačných nástrojov (web portál, sociálne siete, mediálna propagácia) a stretnutí s mládežou zabezpečiť zber názorov zo strany mladých ľudí pre potreby ďalšieho procesu štruktúrovaného dialógu (ďalej len ŠD) na národnej a európskej úrovni, v súlade s novým cyklom ŠD pre obdobie júl 2014 až december 2015. Hlavná

- téma nasledujúceho cyklu ŠD je „Posilnenie postavenia mládeže“, podľa odporúčaní predsedajúcich krajín EÚ, Talianska, Lotyšska a Luxemburska zamerané na „Právo mládeže na prístup k informáciám“ a „Politická participácia mladých ľudí“
- 3 Na základe zozbieraných údajov (dotazníky, priame konzultácie, zber údajov na portáli, a iné), následného vyhodnotenia, zostavenie správy, návrhu opatrení, ich prezentácia a zadefinovanie.
  4. Rozpracovanie odporúčení predsedníctva EÚ z procesu EÚ do národných, regionálnych a miestnych opatrení – implementácia, vyhodnocovanie.

TASR

Rok 2015 bude rokom 200.výročia narodenia Štúra

Jedna z najväčších osobností slovenskej histórie, Ľudovít Štúr, sa narodil 28. októbra 1815 a umrel 12. januára 1856.

Bratislava 1. januára (TASR) - Slovenská národná strana (SNS) vyzýva všetky Slovenky a Slovákov doma i vo svete, aby si so začiatkom nového roka 2015 a pri želaniach všetkého dobrého v ňom nezabudli pripomenúť, že tento rok je aj rokom 200. výročia narodenia jednej z najvýznamnejších osobností moderných slovenských dejín Ľudovíta Štúra. Pre TASR to uviedol podpredseda SNS Anton Hrnko.

Jedna z najväčších osobností slovenskej histórie, Ľudovít Štúr, sa narodil 28. októbra 1815 a umrel 12. januára 1856. „Bol nielen tvorcom súčasnej podoby spisovného slovenského jazyka, ale aj zakladateľ novodobej koncepcie slovenského národa, založenej na myšlienke jeho osobitosti, samostatnosti a rovnoprávnosti s ostatnými európskymi národmi,“ pripomína Hrnko.

Na tejto báze bol podľa neho zostavený aj prvý slovenský celonárodný politický program z 10. mája 1848, Žiadosti slovenského národa, a neskôr i jeho rozvinutie v Memorande národa slovenského z roku 1861. „Pripomínáme, že

práve Memorandum národa slovenského bolo základným politickým programom, na báze ktorého spolupracovníci a nasledovníci Ľudovíta Štúra J. Francisci, Š. M. Daxner, V. Paulíny-Tóth a ďalší založili v roku 1871 Slovenskú národnú stranu a táto strana bola až do roku 1918 jedinou reprezentantkou slovenského národa v jeho boji za dosiahnutie politických cieľov, vyplývajúcich z myšlienok a politického programu Ľudovíta Štúra,“ konštatuje Hrnko.

Dodáva, že po roku 1918, v nových štátoprávných pomeroch sa k myšlienkam Štúra prihlásili aj ďalšie slovenské politické strany, ktoré obhajovali svojbytnosť slovenského ná-

Pomník Ľudovíta Štúra, ilustračné foto

roda a jeho právo na vlastnú samosprávu. „Po zložitom politickom vývine, zapríčinenom ako medzinárodnou situáciou, tak aj vnútornou roztrieštenosťou sa nakoniec Štúrova koncepcia slovenského národa uplatnila v samostatnej Slovenskej republike, ktorá sa stala skutočnosťou 1. januára 1993. Členovia Slovenskej národnej strany sú hrdí na to, že z dnešných existujúcich politických strán je to len ich strana, ktorej predstavitelia boli aktívnymi činiteľmi pri všetkých zlomových udalostiach (1918, 1938, 1993), ktoré viedli k naplneniu štúrovských snov celých generácií Slovákov o vlastnej národnej suverenite a štátnosti,“ zdôraznil predseda SNS.

„Aj keď sa súčasná slovenská spoločnosť borí s mnohými problémami, nie je žiaden dôvod byť malomyselný v otázke budúcnosti slovenského národa a jeho štátnosti. Všetkým tým, ktorí sa nezabavili poddanského komplexu vo vzťahu k bývalému čechoslovakistickému režimu a pochybujú o oprávnenosti existencie dnešnej Slovenskej republiky či už z nostalgie, alebo by radi videli jej názov aspoň v podobe obchodnej značky, možno odkázať na rezolútne Štúrovo heslo: Naspäť cesta nemožná, napred sa ísť musí!“ vyhlásil Hrnko.

Slovenská národná strana podľa neho pozitívne hodnotí, že vláda SR svojím uznesením

z 15. októbra 2014 vyhlásila rok 2015 za rok Ľudovíta Štúra. „Treba len dúfať, že toto jubileum nebude jednou z ďalších premárnených príležitostí na upevnenie slovenského národného povedomia a národnej súdržnosti, ako sa to stalo pri predchádzajúcich významných výročiach slovenského národa v poslednom období,“ uvádza Hrnko. „Slovenský národ si nezaslúži také správanie svojej vlády v podmienkach suverénnej štátnosti, aby odignorovala pripomenutie si pre Slovákov takých významných udalostí, akými boli 150. výročie Memoranda národa slovenského alebo 150. výročie narodenia Andreja Hlinku a iné menšie, ale dôležité udalosti z národných dejín,“ dodáva.

„Napriek tomu sme s poľutovaním zaznamenali, že v spomínanom uznesení nie sú uložené žiadne úlohy ministerstvu školstva. To hádam netreba našej školskej mládeži pripomínať, kto to bol Ľudovít Štúr? Jej netreba vstúpiť do mysle a srdca myšlienky, ktoré viedli k dnešnej samostatnej Slovenskej republike? Náš dorast nepotrebuje v dnešnej konzumnej spoločnosti prízvukovať Štúrovo odporúčanie, že je treba, veľa tvoriť, málo troviť a učiť sa. Veríme, že sa do vládneho uznesenia nedostali úlohy pre ministerstvo školstva len nedopatrením a aj školské vyučovanie bude miestom, kde sa bude v nasledujúcom roku, a nielen vtedy, preberať úloha a význam Ľudovíta Štúra v našich dejinách,“ uzatvára Hrnko.

Rodný dom Ľudovíta Štúra v Uhrovci

OECD o vzdelávaní 2014

OECD tak ako každý rok, aj tento rok vydala dňa 9. septembra 2014 svoju vlajkovú publikáciu „**OECD Výhľad vzdelávania 2014**“ (*OECD Education at a Glance 2014*).

V poradí dvadsiata druhá správa analyzuje vzdelávacie systémy 34 členských krajín OECD, ako aj kľúčových partnerov OECD a krajín v procese prístupu k OECD ako sú Argentína, Brazília, Čína, Kolumbia, India, Indonézia, Lotyšsko, Ruská federácia, Saudská Arábia a Južná Afrika. Tohtoročné vydanie prináša informácie získané na základe nových indikátorov merajúcich **kritickú úlohu vzdelávania a zručností v zlepšovaní sociálneho pokroku**. Tieto indikátory objasňujú spojitosť medzi úrovňou vzdelania a zamestnanosťou, dosiahnutého najvyššieho vzdelania a sociálnou mobilitou. Ďalej sa správa zaoberá verejným a súkromným financovaním školstva a ich vplyvom na ľudí a hospodárstvo, výsledkami terciárneho vzdelávania, výškou študijných poplatkov, veľkosťou tried ako aj platmi učiteľov a počtom vyučovacích hodín. Špeciálna kapitola sa venuje zručnostiam, ktoré sú potrebné pre život. Údaje, ktoré sú uvádzané v správe boli okrem tradičných OECD zdrojov získané aj z výsledkov medzinárodného prieskumu OECD o zručnostiach dospelých 2012 (*2012 Survey of Adult Skills*) a Programu OECD pre medzinárodné hodnotenie zručností dospelých (*OECD Programme for the International Assessment of Adult Competencies*).

Podľa správy sa vzdelávanie stáva prístupnejšie pre širšie vrstvy obyvateľstva a je stále viac dospelých, ktorí sú čitateľsky gramotní. V súčasnosti v priemere **40% dospelých dosiahlo vyšší stupeň vzdelania** ako dosiahli ich rodičia. V tomto smere sú ženy úspešnejšie ako muži, keď dosiahli 40% v porovnaní s 38%. **Až 58% mladých dospelých má záujem získať terciárne vzdelanie**. Na druhej strane iba **3% mladých dospelých majú záujem**

získať postgraduálne vzdelanie. Takmer vo všetkých krajinách OECD sú sociálne vedy, ekonómia a právo najpopulárnejšie študijné odbory. Z výsledkov ďalej vyplýva, že predškolské vzdelanie má výrazný vplyv na študijné výsledky. Pätnásťroční študenti, ktorí strávili aspoň **jeden rok pripravou v predškolských zariadeniach, dosahujú lepšie študijné výsledky** ako ich rovesníci bez takejto prípravy. Dosiahnuté vzdelanie má veľký vplyv na zamestnanosť. V priemere viac ako **80% dospelých, ktorí ukončili terciárne vzdelanie, je zamestnaných**, v porovnaní so 60% dospelých, ktorí majú vyššie sekundárne vzdelanie. Napriek tomu vysokoškolsky vzdelaní ľudia nie sú imúnni voči nezamestnanosti. V krajinách OECD bolo v roku 2012 v priemere **5% nezamestnaných dospelých vo veku 25 – 34 rokov s terciárnym vzdelaním**. Pre dospelých bez vyššieho stredoškolského vzdelania vo veku 25-34 sa podiel nezamestnanosti v roku **2012 zvýšil na 19,8% z 13,6% v roku 2008**. Tieto údaje potvrdzujú, že doznievajúca **kríza najviac postihla mladých ľudí a nízko kvalifikovaných dospelých**. Aj v tohtoročnom vydaní Výhľadu vzdelávania 2014, sa OECD zamerala na **porovnávanie nákladov na učiteľov**. Podľa správy sa v jednotlivých krajinách rôznia. Záleží to od počtu žiakov v triede, koľko hodín strávia študenti v triedach, ako dlho učelia vyučujú a aké veľké sú mzdové náklady učiteľov.

Slovensko vychádza z porovnávania nie vždy úspešne. V danom roku v krajinách OECD viac ako polovica dospelých je zapojená do vzdelávacieho procesu. V Dánsku, vo Švédsku a Fínsku dvaja z troch, zatiaľ čo **na Slovensku jeden z troch** a v Taliansku jeden zo štyroch dospelých študuje. **V oblasti finan-**

covania školstva patrí Slovensko medzi krajiny, ktoré vydávajú nižšie percento HDP na vzdelávanie. V priemere polovica členských krajín OECD alokovala na vzdelanie viac ako 6% HDP (v roku 2011). **Slovenská republika** spolu s Maďarskom, Talianskom, Ruskou federáciou a Tureckom alokovala **menej ako 5% HDP**. Spolu s Brazíliou (0,9%),

Maďarskom (1,0%) a Talianskom (1,0%), **patrí Slovensko (1,0%)** medzi krajiny, ktoré poskytnú na vysokoškolské vzdelávanie výdavky na úrovni 1% HDP.

Viac sa dozviete v publikácii **Education at a Glance 2014**, OECD Indicators <http://www.oecd.org/edu/eag.htm>

Školenie Starostlivosť o ovocné a okrasné dreviny.

Školenie Zásady a podmienky rozvoja vidieckej turistiky

Zo vzdelávacích aktivít OZ VIPA SK

Školenie Starostlivosť o ovocné a okrasné dreviny. 25.9.2014 v Krupine
Cieľom podujatia bolo odprezentovať, ovocné dreviny ich vlastnosti, charakteristiku. Význam rezu ovocných drevín podľa druhov, Význam rezu okrasných drevín.

Školenie Zásady a podmienky rozvoja vidieckej turistiky
Cieľom podujatia bolo odprezentovať význam agroturistiky pre rozvoj vidieka a špecifiká reklamy pre rozvoj vidieka. 20.8.2014 v Krupine, lektorka Ing. Janka Mikušaková

Školy musia dať o sebe vedieť

Niektoré stredné odborné školy (SOŠ) sa málo pripomínajú a nedbajú o svoju komunikáciu smerom k zamestnávateľom a firmám. Vyplynulo to z prieskumu realizovaného na vzorke 2000 zamestnávateľov z celého Slovenska.

Až 139 škôl z prieskumu zamestnávateľa vôbec nepoznali, dokonca ani nevedeli, že existujú.

„Hlavným zistením je, že školy musia dať o sebe vedieť. Nemáme tým na mysli nejakú klasickú reklamnú kampaň. Myslíme skôr to, že by mali komunikovať s firmami vo svojom okolí. To znamená, môžu chodiť na veľtrhy, môžu ich osloviť,“ uviedol výkonný riaditeľ spoločnosti AKO, ktorá výskum realizovala, Václav Hřích.

Podľa jeho slov hneď ako firma bude o škole vedieť, je obrovská šanca, že na základe tohto záujmu potom zamestná jej absolventov.

Hřícha vysvetlil, že niekedy stačilo vo výskume zamestnávateľom školu pripomenúť a hneď vedeli reagovať.

„Preto si myslím, že stačí aj menšie pripomínanie sa a spolupráca s praxou bude jednoduchšia,“ odporučil.

Niektoré SOŠ sa pritom sústreďujú len na rodičov a akvizíciu žiakov.

„Stále absentuje prirodzené prepojenie na prax či spoločnú komunikáciu medzi školou a zamestnávateľom,“ doplnil Marek Bezák zo spoločnosti mediamedia, ktorá projekt realizuje.

Podľa jeho slov školy to robia preto, lebo normatívy sú nastavené podľa toho, koľko žiakov príjmu a nie podľa toho, koľko žiakov sa uplatní.

„Samozrejme, škola nemôže garantovať absolventovi miesto, no užšie prepojenie na komerčný sektor môže zvýšiť atraktivitu aj v očiach žiakov, keď budú vedieť, že sa môžu uplatniť v spoločnostiach, ktoré poznajú z regiónu,“ dodal.

Školy by mali na svojom imidži popracovať aj vzhľadom na to, že sa zavádza systém ďalšieho vzdelávania. Ak chcú podniky a firmy nadväzovať spoluprácu so SOŠ, musia vedieť, aké SOŠ vôbec existujú.

Z prieskumu ďalej vyplynulo, že zamestnávateľa poznajú školy prevažne vo svojom okolí. Taktiež, že firmy hodnotia absolventov podľa odboru, nie primárne podľa školy.

Na základe hodnotenia zamestnávateľov v Bratislavskom kraji najlepšie obstála SOŠ na Svätoplukovej ulici v Bratislave. V Banskobystrickom kraji to bola Súkromná hotelová akadémia v Banskej Štiavnici. V Košickom kraji najlepšie obstávala Súkromná SOŠ Pamiko v Košiciach, v Nitrianskom kraji zase SOŠ poľnohospodárstva a služieb v Leviciach. V Prešovskom kraji najlepšie vyšla Spojená škola PŠ v Sabinove, v Trenčianskom kraji SOŠ Športová v Starej Turej, Trnavskom kraji Obchodná akadémia v Seredi a v Žilinskom kraji SOŠ poľnohospodárstva a služieb na vidieku v Žiline.

Cieľom rebríčka bolo stanoviť prehľad SOŠ, ich imidžu a známosti v regiónoch, kde pôsobia, a poznať potreby personalistov v ich informovanosti. Na otázky odpovedali personalisti, manažment, prípadne majstri odbornej výchovy. Rebríček kvality stredných odborných škôl z pohľadu zamestnávateľov sa realizoval prvýkrát v rámci švajčiarsko-slovenského projektu Úradu vlády SR - Odborné vzdelávanie a príprava pre trh práce.

„Rodinné farmy – a čo u nás?“

List ministrovi Ľubomírovi Jahnátkovi

Platforma 4MVO (mimovládne organizácie) Združenie vlastníkov pôdy a agropodnikateľov Slovenska, Občianske združenie Vidiecky parlament na Slovensku, EKOTREND Slovakia - zväz ekologického poľnohospodárstva na Slovensku, Únia regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska a občianske združenie Kreatívna brána sa zišli 23. septembra 2014 v Krupine na pracovnom stretnutí „Rodinné farmy – a čo u nás?“ a spoločne sformulovali otvorený list ministrovi pôdohospodárstva Ľubomírovi Jahnátkovi.

Vážený pán minister, v mene Platformy 4 Mimovládnych organizácií a ďalších subjektov sa na Vás obraciame so žiadosťou o prijatie, kde by sme Vám radi predstavili naše názory a návrhy ohľadom vytvárania nových pracovných príležitostí, v súvislosti s pripravovanou Koncepciou podpory pre malých, mladých a rodinných farmárov.

Na tomto stretnutí by sme sa radi zamerali na možnosti tvorby nových pracovných miest na vidieku a ich trvalej udržateľnosti, prostredníctvom diverzifikácie poľnohospodárskych činností a rôznych foriem vytvárania pridanej hodnoty v pôdohospodárstve. Týmto by sme sa radi podieľali na spoločnom úsilí zlepšenia zamestnanosti na vidieku a prinavrátenia spoločenského uznania hodnôt vytváraných farmármi.

Pracovné stretnutie 4MVO v Krupine

Ak Vám to Vaše pracovné vyťaženie dovoľí, radi by sme sa s Vami stretli ešte v čase prebiehajúceho pripomienkového konania k uvedenej Koncepcii.

S úctou členovia Platformy 4 MVO:

- za Združenia vlastníkov pôdy a agropodnikateľov Slovenska, Vladimír Kočárik, predseda,
- za EKOTREND Slovakia – zväz ekologického poľnohospodárstva na Slovensku, Zuzana Homolová, predsedníčka,
- za Úniu regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska, Milan Ovseník, predseda,
- za OZ Vidiecky parlament na Slovensku, Mária Behanovská, predsedníčka

Diskusia účastníkov stretnutia

Slovensko aktualizovalo stratégiu proti rozkrádaniu eurofondov

Vláda schválila novú národnú stratégiu ochrany finančných záujmov EÚ na Slovensku.

Úspech pri ochrane finančných záujmov EÚ je podľa vlády možné dosiahnuť „zmenšovaním priestoru pre podvody a korupciu, vytváraním takej atmosféry v spoločnosti, ktorá nebude k podvodnému správaniu tolerantná, či zlepšením informovanosti občanov o príčinách a následkoch podvodov pri využívaní eurofondov.“

Stratégia je koncipovaná na nové programové obdobie 2014-2020. Hlavné úlohy v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ na Slovensku má Úrad vlády Európske záležitosti má na Úrade vlády SR na starosti Sekcia pre Európsku politiku. Tá bezprostredne podlieha podpredsedovi vlády SR, sekcia kontroly a prevencie korupcie, odbor Centrálny kontaktný útvar pre OLAF (fr. office européen de lutte anti-fraude). OLAF má príkaz ochrániť finančné záujmy EÚ a bojovať proti korupcii, podvodom a iným nezrovnalostiam v európskych inštitúciách a orgánoch.

Posilnenie úsilia žiada v súvislosti s novým programovým obdobím od členských štátov Európska komisia.

„Nevyhnutnou podmienkou je pritom lepšia vymožitelnosť a účinná vynútiteľnosť práva, dôsledné dodržiavanie pravidiel, zákonov a zásad etického správania, ako aj otvorenosť a transparentnosť procesov súvisiacich s pridelením a využívaním finančných prostriedkov EÚ v SR,“ uvádza sa v dokumente.

Národná stratégia sa sústreďuje na celý príjmový a výdavkový cyklus. Opatrenia, ktoré sa prijímajú na jej realizáciu, musia podľa materiálu zodpovedať proti podvodnému cyklu. Tvorí ho predchádzanie podvodom a nezrovnalostiam, ich odhaľovanie, vyšetrovanie a stíhanie, vy-

máhanie neoprávnene vyplatených finančných prostriedkov a sankcie.

„Je ľahšie a oveľa menej nákladné zabrániť podvodu, než jeho následky naprávať. Efektívnou a účinnou prevenciou je možné výrazne znížiť riziko výskytu podvodov a nezrovnalostí a poškodenia rozpočtu EÚ a SR,“ píše sa ďalej v texte.

Podstatou odhaľovania podvodov je podľa vlády efektívne využitie komplexného systému kontrol, ľudských zdrojov a nástrojov vrátane informačných technológií. V prípade podozrenia, že došlo k ohrozeniu finančných záujmov únie, majú mať vyšetrojúce orgány bezproblémový prístup k potrebným informáciám. Za ohrozenie alebo poškodenie týchto záujmov hrozí trestné stíhanie. Neoprávnene vyplatené sumy je Slovensko povinné vymáhať.

Podľa dokumentu z doterajších skúseností vyplýva, že k najrizikovejším oblastiam pri čerpaní finančných prostriedkov EÚ, v ktorých sa vyskytuje najväčšie množstvo nezrovnalostí, patrí oblasť verejného obstarávania, konfliktu záujmov, korupcie, nerealizovaných alebo čiastočne realizovaných aktivít a predkladania falšovanej dokumentácie.

Pomôcť by mohol aj vývoj v oblasti zavedenia trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb. Na Slovensku je zavedená iba čiastočná trestnoprávna zodpovednosť právnických osôb v podobe ochranných opatrení ako je zhabanie peňazí, či zhabanie majetku.

Ďalší kľúčový prvok je ochrana oznamovateľov podvodného konania.

Okrem vrátenia neoprávnených súm sa od roku 2014 na Slovensku uplatňuje aj vylúčenie subjektov, ktorých členovia štatutárnych or-

gánov boli odsúdení za určité typy hospodárskych trestných činov z pomoci poskytovanej z finančných prostriedkov EÚ.

Slovensko má momentálne pozastavenie vyplácania európskych prostriedkov z viacerých operačných programov. Dôvodom

sú pochybenia pri čerpaní, ktoré slovenský audit prehliadol. Podpredseda vlády SR pre investície tvrdí, že ostávajúce platby budú odblokované do polovice roku 2015. Tento rok je zároveň posledným na dočerpanie financií z programového obdobia 2007-2013.

Slovensku ostáva z eurofondov nevyčerpaná tretina

Ku koncu roka 2014 vyčerpano Slovensko zo svojej celkovej alokácie 63,24 %.

Slovensku sa ku koncu minulého roka podarilo vyčerpať 63,24 % eurofondov z celkovej sumy 11,62 miliardy eur určenej na roky 2007 až 2013.

Oproti prvému polroku 2014 sa čerpanie v druhej polovici roka zvýšilo o 7,82 percentuálneho bodu a dosiahlo 7,26 miliardy eur. Vyplýva to zo správy o čerpaní fondov Európskej únie (EÚ) od 1. júla do 31. decembra 2014, ktorú Úrad vlády predložil do pripomienkového konania.

Vyhlásených ku koncu roka 2014 bolo 637 výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku na projekty v rámci 14 operačných programov (OP), z toho ukončených a platných je podľa správy 530.

Zazmluvnené finančné prostriedky zo zdrojov Európskej únie boli k 31. decembru na úrovni vyše 11,98 miliardy eur, čo predstavuje 104,39 % celkovej alokácie na končiacie sa programové obdobie. Kontrahovanie za posledných šesť mesiacov minulého roka narástlo o 3,77 percentuálneho bodu. Nezazmluvnených za všetky operačné programy je ešte približne 160,66 milióna eur.

Najvyšší nárast čerpania na úrovni vyše 14 percentuálnych bodov dosiahli v sledovanom období operačné programy Informatizá-

cia spoločnosti a Vzdelávanie, ďalej Doprava a Výskum a vývoj. Pokles čerpania o 4,74 percentuálneho bodu bol zaznamenaný pri OP Zdravotníctvo v dôsledku uplatnenia korekcie viažucej sa na zistenia auditu Európskej komisie (EK).

Za najväčší problém označil úrad vlády pozastavenie schvaľovania priebežných žiadostí o platbu z EK.

„Aktuálne sú naďalej prerušené platby pri OP Výskum a vývoj, Regionálny operačný program, OP Informatizácia spoločnosti, OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast a čiastočne pozastavené platby pri OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia a OP Doprava,“ vymenoval. Spustenie platieb očakáva v priebehu tohto roka.

Zostávajúce eurofondy je možné vyčerpať už len do konca roka 2015. Zároveň tento rok postupne nabíha čerpanie prostriedkov v novom programovom období 2014 až 2020, v ktorom má Slovensko k dispozícii z Bruselu vyše 14 miliárd eur v šiestich hlavných operačných programoch.

náš
 vidiek
3-4/2014

bodka na záver

Človek má tri cesty ako múdro konať.

Najskôr premýšľaním: To je tá nejušľachtilejšia.

Druhá napodobovaním: To je tá najľahšia.

Tretia skúsenosťou: To je tá najtvrdšia.

[Konfucius]